

[บทความรับเชิญ]

เชื่อมั่นในพระเจ้า เชื่อมั่นในตัวเลข

ธเนศ วงศ์ยานนาวา *

อดีตอาจารย์สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

นิธิพันธุ์ วิประวิทย์ ได้เขียนไว้ในบทความ “นโยบายลูกคนเดียวกับจีนใหม่-รัฐแห่งสถิติ”

มาตรการของจีนมักต้องมีสถิติและตัวเลขเป้าหมายมาอ้าง
กับประชาชน ส่วนที่วัดหรือไม่ ถูกใจหรือไม่ ตัวเลข
น่าเชื่อถือหรือไม่ เป็นอีกเรื่อง...ไม่แน่ใจว่าชาวไทยไม่ชอบ
สถิติ สื่อไทยไม่สั่นหวั่น หรือรัฐบาลไทยไม่สนใจ มาตรการ
ส่วนใหญ่ของไทยจึงไม่ค่อยมีตัวเลขทางสถิติแต่ชอบวัด
(บลัฟ) กันด้วยโพล (โพสทูเดย์, 2558)

สถิติเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองของรัฐสมัยใหม่ (modern state) โดยเฉพาะใน
ดินแดนยุโรปตะวันตก เมื่อพลังอำนาจนิยมเป็นโครงสร้างอำนาจสำคัญของโลกในครึ่งหลังศตวรรษที่
สิบเก้าและศตวรรษที่ยี่สิบที่สามารถกำกับดินแดนนอกยุโรปและอเมริกาเหนือโดยพยายามเดินตาม
เส้นทางพัฒนาการรัฐแบบยุโรป ความพยายามที่ประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นก็เห็นได้ตลอด
ระยะเวลาหลังการยกเลิกระบบอาณานิคม

สำหรับประเทศไทย กรมสถิติพยากรณ์ ตั้งขึ้นเมื่อ 1 เมษายน พ.ศ.2457 กรมอยู่ภายใต้
กระทรวงการคลังมหาสมบัติ โดยมีกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์เป็นอธิบดี กรมทำหน้าที่เก็บรวบรวม
ข้อมูล ตัวเลขทะเบียน รายงานต่าง ๆ ของกระทรวง ทบวง กรม แต่กว่าจะได้มีบทบาทและได้รับ
การยอมรับกันอย่างจริงจังเมื่อมีพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ.2495 เพื่อช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ
กรมสถิติพยากรณ์ได้เปลี่ยนมาเป็นสำนักงานสถิติกลางเมื่อมีจัดตั้งสำนักงานสภาพัฒนาการ
แห่งชาติขึ้นอยู่กัสำนักงานกรัฐมนตรีในเดือนกันยายน พ.ศ.2502 ผลงานสำคัญคือสำมะโน
ประชากร 2503 จนกระทั่งเปลี่ยนสถานะมาเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติในวันที่ 23 พฤษภาคม
พ.ศ. 2506 สำหรับการขยายความรู้ทางสถิตินั้นคณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เปิดภาควิชาสถิติขึ้นเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2496 ตามหลักสูตรของพาณิชยศาสตร์
บัณฑิตสาขาวิชาสถิติ

*ผู้รับผิดชอบบทความ: twongyannava@hotmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2020.1

ในราวต้นปี พ.ศ.2494 สภาเศรษฐกิจแห่งชาติได้ว่าจ้างบริษัท IBM มาติดตั้ง “เครื่องจักรกลสถิติ” สำหรับการทำสำมะโน เพียงแต่เครื่องจักรกลนี้ก็ยังไม่ได้รับความเชื่อถือเท่ากับลูกคิด เพราะฝ่ายปฏิบัติการของไทยก็ยังต้องการใช้ลูกคิดในการตรวจสอบเครื่องจักรกลทำตารางสถิติ (อิทธิพรพงศ์ เกษมศรี, 2508) ในปี พ.ศ. 2506 เครื่องคอมพิวเตอร์ IBM 1620 นำเข้ามาใช้ในประเทศโดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

สถิติเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการควบคุมบริหารประชากรให้มีคุณภาพ (ทวี แรงขำ, 2484) ได้ระบุไว้ใน “แถลงการณ์สาธารณสุข” เล่ม 9 อันดับที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 ว่า

นักสาธารณสุขทั่วโลกกล่าวว่าสถิติพยากรณ์ชีพเป็นฐานแห่งการสาธารณสุข สถิติต่างๆ ซึ่งรวบรวมไว้นั้นย่อมเป็นประโยชน์ในการพิจารณาหนทางที่จะดำเนินการสาธารณสุข และในการประมาณเหตุผลแห่งกิจการซึ่งได้กระทำมาว่าเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใดแต่มีข้อไขว่สถิติต่างๆ นั้นต้องแน่นนอนและแม่นยำ (Theodore M. Porter, 1986)

รัฐสยาม/ไทยสมัยใหม่ก็เช่นเดียวกับรัฐสมัยใหม่อื่นๆ ที่ต้องใช้สถิติอันเป็นกลไกสำคัญในการปกครอง รัฐสมัยใหม่กับสถิติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดในการพัฒนาการของรัฐสมัยใหม่ในยุโรป แม้ว่าคุณลักษณะของรัฐในยุโรปจะแตกต่างกันจนทำให้สถานะของสถิติแตกต่างกันอย่างน้อยๆ รากศัพท์ของคำสถิติในภาษานั้นถ้าพิจารณาจากภาษาสันสกฤต ‘*sthiti*’ ก็หมายถึงสถานการณ์ อยู่กับที่ มั่นคง ตำแหน่งที่ถูกต้อง การจัดระเบียบให้ถูกต้อง ฯลฯ สถิติในรากสันสกฤตเป็นเรื่องของสภาวะ สถานการณ์ สถิติไม่ได้มีรากศัพท์ที่แสดงนัยของ state แบบคำว่า ‘*statistics*’ ที่หมายถึงองค์กรทางการเมืองมากกว่าจะเป็นแค่สภาวะ

คำว่า ‘*statistic*’ เป็นคำมาจากภาษาเยอรมัน ‘*Statistik*’ โดย Gottfried Achenwall ใช้คำนี้ในปี 1749 คำภาษาเยอรมันเปลี่ยนมาเป็นภาษาอังกฤษนั้นใช้โดยพระ Presbyterian นามว่า John Sinclair ผู้เก็บสถิติเกี่ยวกับแรงงานในสกอตแลนด์ เพียงแต่จุดมุ่งหมายแตกต่างไปจากเยอรมันที่ต้องการสร้างความแข็งแกร่งให้กับรัฐ แต่สำหรับอังกฤษแล้วเป้าหมายอยู่ที่ความสุขของผู้คน (Alain Desrosières, 1998) ถูกกำหนดกรอบโดยศาสนาและสังคม ก่อนหน้าสถิติจะเข้ามามีบทบาท “คณิตศาสตร์ทางการเมือง” (political arithmetic) เป็นความรู้ในการจัดการทางการเมืองที่สำคัญ แนวทางแบบอังกฤษเป็นเรื่องของการจัดการในลักษณะของเครื่องมือ เช่น จัดการกับข้อมูลประชากร การรับศีล การแต่งงาน การตาย เป็นต้น “คณิตศาสตร์ทางการเมือง” จึงเป็นเส้นทางของผู้เชี่ยวชาญ ในขณะที่ ‘*Statistik*’ ของเยอรมนีนั่นเป็นการระบุถึงรูปแบบของอำนาจรัฐ สำหรับคำว่า “คณิตศาสตร์ทางการเมือง” เป็นคำของ William Petty (1623-1687)

ผู้ต้องการประยุกต์ใช้หลักการของ Francis Bacon ให้เข้ากับศิลปะการปกครองที่ไม่ได้เป็นศิลปะในฐานะศิลปะ แต่เป็นการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องรัฐที่ต้องเข้าใจในเรื่องของ ‘สัดส่วน’ ‘ความสมมาตร’ ‘ตัวเลข’ ‘น้ำหนัก’ ‘การวัด’ ด้วยกลไกเหล่านี้ก็จะช่วยทำให้รัฐมั่นคงและแข็งแกร่งมากขึ้น (Theodore M. Porte, 1988)

การขยายอำนาจของรัฐสมัยใหม่ที่ไปพร้อมกับระบบราชการขนาดใหญ่ (bureaucracy) ดำเนินไปพร้อมกับความรู้ในการบริหารจัดการรัฐแบบใหม่ที่ไม่ได้เป็นเรื่องของศิลปะแห่งการปกครอง (art of government) อีกต่อไป หลังจาก “คณิตศาสตร์ทางการเมือง” แล้วในต้นศตวรรษที่สิบเก้าสถิติได้ก้าวเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการรัฐ โดยในกรณีของฝรั่งเศสสถิติถูกจัดให้เป็น “ศาสตร์ทางตัวเลข” มากกว่าที่จะเป็น “ศาสตร์ทางศีลธรรมและการเมือง” (moral and political sciences) (Theodore M. Porte, 1988) หลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ‘statistics’ ไม่ได้มีความหมายแบบเยอรมนีอีกต่อไป โดย ‘statistic’ ได้กลายเป็นเรื่องของการบรรยายด้วยตัวเลขเชิงปริมาณ (Alain Deserosières, 2002) ในฝรั่งเศสสถิติได้ย้ายจากหน่วยของการจัดการจากรัฐกลายมาเป็นสังคม สถิติกลายเป็นกลไกที่สำคัญของการบริหารงานของรัฐในการสร้างความเป็นปัจเจกชน (individual) ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาพร้อมกับความเป็นสังคม (social) (Theodore M. Porter, 1995) ภายใต้อำนาจของการสร้างรัฐประชาชาติ (nation-state) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสถานะทางฐานันดร (estate) ต่าง ๆ หมดความสำคัญลง สภาวะแห่งความเป็นสังคมเข้ามาแทนที่ในฝรั่งเศสเส้นทางของศาสตร์แห่งสังคมจึงเริ่มเปล่งแสง เมื่อความเป็นสังคมในฐานะสภาวะแห่งการรวมทั้งหมด (the whole) มีความสำคัญเหนือฐานันดรแบบเดิมก็ทำให้สถิติสถาปนาตำแหน่งสูงส่งด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่ารัฐปรัสเซีย (Prussia) จะใช้สถิติในการจัดการบริหารรัฐ แต่อังกฤษและฝรั่งเศสเป็นผู้ที่สร้างกฎทางสถิติขึ้นมา (Ian Hacking, 1990)

สถิติเป็นดัชนีชี้วัดพลังอำนาจของรัฐสมัยใหม่ที่ต้องการจัดระเบียบและควบคุมประชากร (population) การจัดระเบียบประชากรให้อยู่ภายใต้ความคิดเรื่องทรัพยากรมนุษย์ (human resources) ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมสร้างประชากรให้มีคุณภาพที่จะต่อสู้แข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ เช่น การมีสุขอนามัยที่ดี ฯลฯ การเป็นทรัพยากรมนุษย์จึงแสดงนัยของการแข่งขันไปในตัว เมื่อต้องการให้ประชากรมีคุณภาพการจัดการด้านสาธารณสุข (public health) จึงเป็นสิ่งสำคัญของรัฐสมัยใหม่ ภายใต้อำนาจการสร้างรัฐประชาชาติ (nation-state) ที่มวลสมาชิกทุกคนจะต้องเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าทำให้สภาวะแห่งความเป็นมวลชน (mass) เป็นคุณลักษณะสำคัญในการจะประเมินมวลชนมาตรฐาน (standard) กลายเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐจำเป็นต้องมี ในศตวรรษที่สิบเก้าเรื่องค่าเฉลี่ย (average) ได้กลายมาเป็นประเด็นถกเถียงที่สำคัญ (Alain Deserosieres, 2002) มาตรฐานกลางเป็นกลไกสำคัญของรัฐประชาชาติที่ทำให้

ผู้คนกลายเป็นพวกเดียวกัน มาตรฐานกลางสลายความแตกต่างทางชนชั้น มาตรฐานกลางที่กลายเป็นของคนทุก ๆ คนไม่ว่ายากดีมีจน มาตรฐานกลางที่ใช้ได้กับทุก ๆ คน มาตรฐานที่ทำให้ดูราวกับว่าทุก ๆ คนเป็นเจ้าของประหนึ่งเดียวกันกับอำนาจอธิปไตยของรัฐประชาชาติที่เป็นของประชาชนและมาจากประชาชน

ครั้นเมื่อประชากรมีพลวัตที่มากจากการเกิดการตายและย้ายถิ่นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการกลไกในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ของรัฐ เช่น การเก็บภาษี สำนะโนประชากร ฯลฯ สำหรับเรื่องของการเกิดที่มากจากการร่วมเพศภายในสถาบันการแต่งงานผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) นั้นไม่ได้เป็นเรื่องของการจัดการแบบคริสต์ศาสนาที่ต้องการให้เกิดลูกอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องของการจัดการประชากรให้มีคุณภาพตามแนวทางของธรรมชาติ ถึงกระนั้นก็ตีพวกคณิตศาสตร์ทางการเมืองเห็นว่าการควบคุมแอลกอฮอล์ การพนัน โสเภณี ฯลฯ อันเป็นสิ่งชั่วร้ายที่จะต้องจัดการให้หมดไป (Theodore M. Porter, 2020) เรื่องศีลธรรมตามมาตรฐานของศาสนาก็ยังคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่ารัฐยุโรปจะพยายามลดบทบาทของศาสนาก็ตาม

อย่างไรก็ดีปัญหาของกรรมพียุโรปในศตวรรษที่สิบเก้าอาจจะไม่ใช่ปัญหาของโลกศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ด หรือแม้กระทั่งปัญหาของผู้คนในดินแดนอาณานิคมในต้นศตวรรษที่ยี่สิบด้วยก็ตาม ทั้งนี้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปทั้งอายุและศาสนา เช่น ยุโรปตะวันตกกับการเพิ่มขึ้นของประชากรมุสลิม ตามกรอบคิดแบบมัลทัสเซียน (Malthusian) กรอบความคิดเพิ่มของประชากรในสัดส่วนของอัตราเพิ่มเชิงเรขาคณิต (geometric progression) ยังคงให้พลังแห่งการหลอกหลอนได้เสมอ ฯลฯ นอกจากนั้นช่วงวัย (generation) จากผู้คนที่เกิดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองไปจนถึงผู้คนที่เกิดในศตวรรษที่ยี่สิบต่างก็มีประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน เช่น คนที่เกิดในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดก็ไม่ได้มีประสบการณ์แบบคนช่วงวัยสงครามเย็น (Cold War Generation) กรอบความคิดช่วงวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหนุ่มสาวสร้างความหวังให้กับการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะสมัยใหม่ (modernity)

ความเป็นไปได้ที่จะมีโอกาส (chance) ที่จะเกิดอะไรบางอย่างขึ้นได้กลายมาเป็นกรอบคิดที่สำคัญเข้ามาแทนที่กรอบความคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดมาก่อนแล้ว (determinism) ด้วยความเสื่อม (decline) ของความคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดมาก่อนหน้าแล้วที่ส่งเสริมให้แนวความคิดเรื่องโอกาสที่คนแต่ละคนกำหนดขึ้นมาได้ด้วยตนเองนั้นทรงพลังมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อความคิดทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดมาก่อนหน้าแล้วเสื่อมไป ความต้องการที่จะควบคุมยิ่งมีมากขึ้น ความสามารถในการควบคุมแสดงถึงความสามารถในการแทรกแซงและควบคุมธรรมชาติที่ประกาศศักดาผ่านกรอบความคิดเรื่องยูคแอนโทรโพซีน

(Anthropocene) โดยนัยของความสามารถในการควบคุมธรรมชาติย่อมหมายถึงการควบคุมมนุษย์ไปในตัว

กฎ (law) เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ เมื่อเป็นกฎก็ทำให้ความสม่ำเสมอ (regularity) สามารถเกิดขึ้นได้ เพียงแต่กฎเหล่านี้เป็นเรื่องของความน่าจะเป็น (probability) และโอกาส กฎแห่งความเป็นไปได้ไม่ใช่กฎที่ตายตัว ความปกติ (normal) ของมนุษย์เป็นกฎในลักษณะความน่าจะเป็น ส่วนที่ผิดปกติ (pathological) ก็คือสถานะที่เบี่ยงเบนไปจากค่าปกติ (Ian Hacking, 1990) สถิติช่วยในการพยากรณ์อนาคตที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่จัดการได้ แม้ว่าภาพจากอนาคตที่ยังมาไม่ถึงจะสร้างความวิตกกังวล (anxiety) ให้กับปัจจุบันแต่ก็ยังมีหวังอยู่ว่าจะจัดการได้นับตั้งแต่ก่อนกลางศตวรรษที่สิบเก้าแล้วประโยชน์ของสถิติเป็นอะไรที่ไม่ต้องสงสัยอีกแล้ว (Theodore M. Porter, 1989)

สำนึกในเรื่องความแม่นยำในการพยากรณ์ทำให้ลดความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงเป็นไปได้ การบริหารความเสี่ยงนำมาซึ่งการลดความเสียหายที่เป็นต้นทุน การลดต้นทุนหมายถึงการเพิ่มผลกำไร การลดต้นทุนแสดงนัยของประสิทธิภาพที่ทั้งหมดสามารถที่จะคำนวณ (calculated) ได้และวัด (measure) ออกมาเป็นปริมาณเพื่อทำการคำนวณเพื่อคาดการณ์ได้ การควบคุมอนาคตได้ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน จากตัวเลขที่สามารถนำมาเปรียบเทียบช่วยทำให้งานของการแข่งขันดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ใครจะเป็นผู้อยู่สูงสุดแห่งห่วงโซ่ของการแข่งขัน ถ้าจะกล่าวอย่างง่าย ๆ ในโลกแห่งการจัดอันดับ (ranking) ใครจะอยู่ในอันดับต้นๆ โลกแห่งการแข่งขันเพื่อจะได้อยู่ในระดับอัลฟา (alpha) ย่อมทำให้สำนึกแห่งการแข่งขันตามอุดมการณ์ตลาดเสรีกลายเป็นภาพที่ดูสมจริง (Steffen Mau, 2019). อุดมการณ์แห่งการแข่งขันที่ทำหน้าที่ในการปกครอง (govern) วิธีชีวิตที่ต้องทำอะไรให้บรรลุตามเป้าหมายที่อยู่ในอนาคต

การพยากรณ์และการจัดการอนาคตได้เป็นอะไรที่ทรงเสน่ห์ การจัดการบริหารอนาคตดึงดูดได้ไม่แพ้หมอผีแม่นๆ แต่นักสถิติพยากรณ์และอนาคตพยากรณ์มีความน่าเชื่อถือกว่ามาก ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่รัฐสมัยใหม่จะหลงใหลไปกับสถิติจนทำให้ผู้คนภายในรัฐต้องมนต์เสน่ห์ไปกับสถิติและตัวเลขที่มีความเป็นนามธรรม (abstract) ที่กลับให้ความรู้สึกที่เป็นรูปธรรม (concrete) ในขณะที่อารมณ์ความรู้สึกเป็นอะไรที่เปราะบางไร้ความน่าเชื่อถือเกินไปกว่าที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการรัฐประชาชาติ แม่นว่ารัฐประชาชาติเองก็ขับเคลื่อนไปด้วยพลังของอารมณ์ก็ตาม มาตรฐานที่น่าเชื่อถือต้องตรวจสอบได้และมีความโปร่งใส (transparency) ไร้ซึ่งความเป็นเรื่องส่วนตัว (personal) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ทั้งหมดสามารถจะกระทำผ่านตัวเลขที่มีการวัดได้อย่างมี

มาตรฐาน ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่มีความต้องการที่จะตัดประเด็นเรื่อง “ความเห็นออกไป” สิ่งที่ต้องการก็คือข้อมูลจริง (fact) แม้ว่าข้อมูลจริงจะคู่แข่งแล้ง “แต่ยังแห้งแล้งเท่าใดก็ยิ่งดีเท่านั้น” (Theodore M. Porter, 1986)

เส้นทางสภาวะสมัยใหม่ที่ดำรงอยู่ควบคู่ไปกับความเป็นรัฐสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐประชาชาติที่จะบรรลุถึงสภาวะที่ไร้ซึ่งความเป็นส่วนตัวหรือไม่มีความเป็นส่วนตัว (impersonal) นั้นเป็นเส้นทางของสร้างมาตรฐานและมีการวัดประเมินอย่างมีมาตรฐาน การทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นตัวเลขคือเทคโนโลยีทางสังคม (social technology) ที่แพร่หลายในสภาวะสมัยใหม่ แม้ว่าการใช้ตัวเลขจะเป็นวิถีปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่สังคมโบราณแล้วก็ตาม แต่ใครเป็นผู้ทำให้คณิตศาสตร์และตัวเลขกลายเป็นลมหายใจของสภาวะสมัยใหม่? สำหรับในโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงต้นศตวรรษที่ยี่สิบเหล่าผู้เป็นมืออาชีพคือผู้ต้องใช้กลไกทางคณิตศาสตร์เพื่อสร้างความเป็นกลางและโปร่งใส จุดสำคัญนั้นอยู่ที่ประสิทธิภาพและความโปร่งใสที่ดำเนินไปภายใต้การกำกับของหลักการกำไรและขาดทุน

กำไรขาดทุนต้องการบัญชี ถ้าใช้กรอบคิดแบบ Werner Sombart ในเรื่องของระบบบัญชีคู่ (double-entry book keeping) นั้นเป็นวิถีชีวิตของระบบทุนนิยมที่ช่วยในการตัดสินใจแบบมีลักษณะ Rational มากขึ้น กิจกรรมทางด้านบัญชีที่ใช้ตัวเลขเป็นอะไรที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการของภาคการเงินเป็นอย่างมาก แต่เมื่อบัญชีเป็นตัวเลขที่มีไว้เพื่อตรวจสอบผลกำไร บัญชีจึงเป็นเรื่องของการตรวจสอบ การตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็นเพราะไม่สามารถปล่อยให้มนุษย์กระทำการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เมื่อใดที่ปล่อยให้กระทำการด้วยตนเองก็จะมีแต่หายนะแบบที่อดัมและอีฟได้เคยกระทำไว้ ทั้งบัญชีและการตรวจสอบเป็นกระบวนการของ ‘accountable’ และ ‘accountability’ ที่ทั้งหมดต้องการนับ (count) หรือเชิงปริมาณ การนับเพื่อตรวจสอบแสดงถึงความรับผิดชอบ (Jerry Z. Muller, 2018) ความรับผิดชอบแสดงสถานะของความเป็นมนุษย์ผู้มีบาปมาแต่กำเนิด (original sin) การตรวจสอบอันเป็นวิถีของพ่อค้าได้กลายมาเป็นมาตรฐานสำคัญของสังคมและรัฐ

แม้ว่าจุดเริ่มต้นของมนุษย์อาจจะนับเลขไม่เป็น แต่ประสบการณ์ของการนับเริ่มต้นมาตั้งแต่วัยเด็กที่จะต้องถูกฝึกให้นับเลขย่อมเป็นเวลาที่สำคัญมากของพัฒนาการของมนุษย์ การนับเลขได้ทำให้มนุษย์รู้ว่าอะไรมีปริมาณมากน้อยแค่ไหน ในระดับความถี่ที่ถูกกำหนดด้วยตัวเลข จนทำให้อายุสามารถเป็นตัวเลขได้ไปจนถึงดูเวลาได้ ตัวเลขของอายุและเวลาเป็นหมุดหมายในการบอกระยะเวลาแห่งความตาย การนับเลขเป็นพื้นฐานของชีวิตสังคมสมัยใหม่ทั้งนี้ไม่ใช่ทุกๆ สังคมบนโลกใบนี้ที่มีระบบการนับเลขที่ละมกๆ สำหรับในหมู่คนที่ไร้ซึ่งตัวเลข

หรือภาษาที่ไร้เลข (anumeric) นั้นการนับเลขจะต้องไม่สูงมากเกินไป เช่น 1-3 เป็นต้น การไร้ตัวเลขไม่ได้หมายความว่านับไม่ได้ การระบุตัวเลขได้น้อยๆ เป็นอะไรที่พบได้ในหลายต่อหลายสังคม เช่น สังคม Piraha ในแถบป่าอเมซอน แต่การไม่ได้มีตัวเลขระดับมากๆ ไม่ได้ทำให้มนุษย์ในสังคมเหล่านี้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเรียนรู้เรื่องราวรอบตัว (Caleb Everett, 2017)

ระบบตัวเลขแบบหลายๆ จึงไม่ได้เป็นสิ่งที่พบได้ในทุกๆ สังคม ตัวเลขไม่ได้มีความเป็นสากล แม้ว่าความพยายามจะสร้างความเป็นสากลปรากฏให้เห็นได้ เช่น Gottlob Frege ความเข้าใจทางญาณวิทยาของตัวเลขไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรกับสภาวะทางจิตวิทยา เป็นต้น แต่การศึกษาเรื่องตัวเลขแบบนักปรัชญาก็พร้อมเสมอที่จะถูกทำลายจากเหล่าข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาแบบอื่นๆ เช่น มานุษยวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในขณะที่จิตวิทยายืนยันถึงความสามารถของเด็กอายุก่อนหนึ่งขวบลดไปจนถึงอายุสี่สิบเก้าชั่วโมงสามารถแยกวัตถุสองอันออกจากหนึ่งอันได้ เด็กทารกมีความสามารถในการแยกปริมาณ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กสามารถที่จะคิดเลขนามธรรมได้ (Caleb Everett, 2017) รากฐานความคิดเกี่ยวกับระบบตัวเลขหลายๆ ที่ดำรงอยู่เหนือกาลเวลาและสถานที่ (หรือมีความเป็นสากล) จึงถูกทำลาย การมีความเชี่ยวชาญทางตัวเลขหรือ “เก่งตัวเลข” ไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตวิทยาเป็นผลผลิตของมนุษย์จากการวิวัฒนาการมากกว่าของจากสรวงสวรรค์ที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานมาแบบสัญญาชาติญาณ แต่กรอบความคิดแบบหลังก็ถูกทำลายด้วยเช่นกัน แต่ไม่ว่าตัวเลขจะมาได้อย่างไรโลกปัจจุบันนี้ก็ขาดตัวเลขไปไม่ได้

สำหรับสังคมที่ไม่มีระบบการนับเลขแบบหลายๆ แล้วก็หมายความว่าโลกเมตริก (metrics) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างถูกควบคุมตามแบบภาพยนตร์ชุด *The Matrix* นั้นเป็นไปได้หรือไม่อย่างไรก็ดีในความเห็นของ Caleb Everett การพัฒนาตัวเลขขึ้นมาจากปริมาณก็อาจจะมาจากการมีร่างกายที่ยื่นออกมาหนึ่งนิ้วเท่ากับหนึ่งขีด เช่น 1 เป็นต้น แต่ก็ใช่ว่าจะใช้ได้กับทุกสังคมเสมอไป สำหรับในบางสังคมปริมาณของนิ้วมือและเท้ายังต้องผสมไปกับการมีวัฒนธรรมในการนับและทักษะอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับคำต่างๆ ที่หมายถึงตัวเลข เช่น สิบเอ็ดก็สามารถที่จะรวมนิ้วเท้าเข้าไปด้วย ฯลฯ นิ้วมือและนิ้วเท้าเท่ากันทั้งชายและหญิงเป็นฐานสำคัญให้กับโครงสร้างประชากรที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย (embodied cognition) (Caleb Everett, 2017) อุปลักษณ์ (metaphor) ของคำว่ามือที่เอาไว้จับสิ่งของต่างๆ ถูกขยายออกไปเป็นตัวเลข ตัวแทนของมือคือตัวเลขที่แสดงพลังอำนาจในการยึดกุมสิ่งต่างๆ ตัวเลขเปรียบเสมือนมือในการควบคุมสรรพสิ่งต่างๆ แต่ก็ใช่ว่าจะควบคุมได้หมดครบโด่งก็ตามที่นิ้วมียังมีช่องว่างให้ของบางอย่างรอดออกไปได้ เช่น สังคมเข้าป่าล่าสัตว์ เป็นต้น

ตัวเลขกับตัวอักษรถูกพัฒนาขึ้นมาเคียงคู่กันกับพัฒนาการของสังคมเกษตร (Caleb Everett, 2017) ในสังคมแห่งตัวเลขทุกๆ คนจะต้องถูกพัฒนาด้วยตัวเลข การหลงใหลในตัวเลขอาจจะไม่ใช่เรื่องแปลก จนนำไปสู่เสน่ห์ของตัวเลข เช่น 3 (ไตร/Trinity) 7 เป็นต้น จากดวงดาวเพื่อการเกษตรไปจนถึงศาสนาตัวเลขเป็นองค์ประกอบสำคัญ กระบวนการทำให้โลกใบนี้เป็นโลกแห่งตัวเลขจึงเกี่ยวข้องกับศาสนาจนถึงวิทยาศาสตร์ วิถีแห่งตัวเลขไม่ได้เป็นเรื่องของโลกโบราณเท่านั้นแต่ยังขยายตัวและครองความเป็นหนึ่งในสภาวะสมัยใหม่ (modernity) ที่ดำเนินไปด้วยการทำให้ธรรมชาติและโลกมนุษย์เป็นกลไก (mechanization) (Pierre Hadot, 2006)

พลังของตัวเลขทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในโลกของปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) จนกลายมาเป็นสาขาวิชาสำคัญของการศึกษา เช่น STEM (science technology engineering mathematics) จากจักรกลโบราณมาจนถึงปัญญาประดิษฐ์ ความเป็นส่วนตัว (personal) และความเป็นบุคคล (person) ทั้งนี้ความเป็นกลไกที่ไร้ซึ่งความสัมพันธ์ส่วนตัว (personal) นั้นได้กลายมาเป็นวิถีแห่งความเป็นกลาง (neutral) รัฐสมัยใหม่ภายใต้กรอบคิดแบบเสรีนิยมเชื่อว่ารัฐจะต้องเป็นกลาง ทั้งนี้เมื่อรัฐถูกทำให้เชื่อว่าไม่ได้เป็นเครื่องมือของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงและส่งเสริมความเป็นกลาง ตัวเลขแสดงถึงความเป็นกลาง ตัวเลขไม่ถูกแทรกแซงด้วยความเป็นส่วนตัวกลไกของการส่งเสริมความเชื่อเรื่องความเป็นกลางของรัฐผ่านตัวเลขจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

ทั้งรัฐและการค้าต้องการตัวเลข ถึงแม้ว่าราคาจะเป็นตัวเลขสำคัญของความสัมพันธ์เชิงตลาด แต่ตัวเลขสถิติดัชนีที่บ่งบอกข้อมูลต่างๆ เป็นเครื่องหมายที่ไม่ใช่เพื่อการค้าของรัฐ Steffen (Mau, 2019) พัฒนาการของรัฐบ่งบอกพัฒนาการของสังคม การนับเลขแสดงสถานะความเป็นเด็กที่ผู้ใหญ่ทุกๆ คนภายใต้การศึกษาภาคบังคับของรัฐประชาชาติต้องมีส่วนร่วม เพราะแม้แต่คนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้การนับเลขก็ยังเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตที่สำคัญของสังคมการค้า การนับคือการแสดงตัวเลขที่ทรงเสน่ห์เพราะในพื้นที่ของการศึกษาตัวเลขหลักเดียวแสดงสภาวะของความเด็ก ๆ ที่ดูสดใสไม่เป็นพิษเป็นภัย

ตัวเลขที่แสดงความสามารถของเด็กๆ สร้างความเชื่อว่ามีความจริงใจตรงไปตรงมาและจริงใจ จนทำให้รู้สึกได้ว่าตัวเลขไม่เคยหลอกลวงใคร ตัวเลขแสดงตัวว่าไม่ได้เป็นอะไรที่หลอกลวง ตัวเลขทำให้ทุกอย่างที่เคยมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ชายและผู้หญิง ฯลฯ มีลักษณะที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศอะไรแบบไหนทุกๆ คนเป็นแค่ตัวเลข อัตลักษณ์ที่แสดงออกด้วยตัวเลขจึงเป็นแหล่งรวมศูนย์ที่ทำให้ดูราวกับว่าไม่มีใครพิเศษกว่าใคร ตัวเลขไม่ให้ความรู้สึกที่แสดงอคติ ตัวเลขไม่ได้ให้ชื่อที่บ่งบอกความพิเศษใดๆ เมื่อทุกๆ คนเป็น

เพียงแค่ตัวเลขทุกๆ คนก็ไม่มีหน้าตาไม่มีอัตลักษณ์แบบเดิมๆ ที่มักต้องการเรื่องเล่า (narrative) และตำนาน เช่น ฉายาที่ได้มา ฯลฯ

เมื่อไม่มีอัตลักษณ์ประวัติความเป็นมารวมประสบการณ์ในอดีตก็ไม่มีค่าสำคัญ ทุกๆ คนจึงดำรงอยู่ด้วยความเป็นปัจจุบันที่ไม่มีอดีต ประสบการณ์ที่มีเงื่อนไขทางเวลาและบริบทเป็นสิ่งที่ไร้ความสำคัญ เวลาที่บ่งบอกถึงความเป็นมาจึงเป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย เมื่อไม่มีเวลาความสัมพันธ์มนุษย์ก็พร้อมเสมอที่จะถูกตีความได้ว่าเป็นอมตะ เวลาที่บ่งบอกถึงความแตกต่างหายไปเมื่อเป็นอมตะ มิติทางเวลาและประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้ความแตกต่างกลายเป็นอะไรที่ควบคุมจัดการบริหารได้ยาก ต้นทุนเพิ่มมากขึ้นเมื่อต้องตอบสนองต่อคนทุกๆ คนที่มีแต่ความแตกต่าง (Jerry Z. Muller, 2018) เมื่อไม่มี ความแตกต่างเพราะทุกอย่างเหมือนกันหมดก็ทำให้การบริหารจัดการง่ายขึ้น ความไม่แตกต่างหรือความเหมือนกันประหนึ่งสินค้าผลิตที่ละมากๆ ทำให้ต้นทุนต่ำ

ต้นทุนเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดราคาในการประกอบการและธุรกิจ การควบคุมต้นทุนหมายถึงการเพิ่มขึ้นของผลกำไร กำไรเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดชีวิตของภาคธุรกิจ กำไรบ่งบอกถึงความสำเร็จขององค์กร แต่สำหรับภาครัฐที่ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรทำให้การประเมินคุณค่าองค์กรที่ไม่ได้แสวงหากำไรว่าเงินภาษีที่ใช้ไปในกิจกรรมต่างๆ นั้นคุ้มค่าหรือไม่? ผลการปฏิบัติงาน (performance) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปและส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ในองค์กร ภายใต้ต้นแบบของการบริหารงานภาคเอกชนให้เป็นแนวทางของการบริหารงานสาธารณะจำเป็นที่จะต้องสร้างแรงจูงใจ (incentivization) ในการทำงานด้วยการล่อด้วยการตบรางวัลและลงโทษ สำหรับรางวัลใหญ่ก็คือเงินที่สามารถแสดงออกมาเป็นมูลผ่านตัวเลข ส่วนรางวัลเล็กๆ ก็เป็นการสรรเสริญเยินยอประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ

ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากต้องพิจารณาว่าคุ้มค่ากับการลงทุนไปนั้นเป็นข้อเรียกร้องจากตลาดแรงงานที่ถือว่าเป็นผู้ใช้บริการจาก “สินค้า” เช่น “สินค้า” ผลิตออกไปจากสถาบันการศึกษา สินค้าที่ผลิตไปจากสถาบันการศึกษาแล้วมีคุณภาพหรือไม่? สำหรับในประเทศที่มีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางชาติพันธุ์ไปจนถึงช่องว่างทางชนชั้นแล้ว “สินค้า” ที่ผลิตออกมาก็ไม่ควรที่จะมีความแตกต่างกัน ทุกๆ คนที่ผ่านการศึกษาออกไปแล้วจะต้องมีความสามารถในการอ่านออกเขียน คำนวณ และอื่นๆ ที่เป็นทักษะพื้นฐานได้อย่างเท่าๆ กันหมด หนทางในการสร้างคุณภาพของ “สินค้า” การศึกษาจะดีด้วยการเพิ่มแรงจูงใจในการผลิต “สินค้า” ให้กับเหล่า “ลูกจ้าง” ผู้ผลิต “สินค้า” ทางการศึกษา สำหรับการขาย “สินค้า” ของ “ห้างสรรพสินค้า” ไม่ใช่แค่ “ลูกค้า” เท่านั้นที่บริษัทจะต้องเอาใจใส่ดูแลแต่รวมไปถึงเหล่า “ลูกจ้าง” หรือ “พนักงาน”

การเพิ่มเงินเชื่อกันว่าจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานของ “ลูกจ้าง” หรือ “พนักงาน” ดีขึ้น แรงจูงใจที่กระตุ้นด้วยเงินจะทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อจะได้เป็นหน่วยสูงสุดของห่วงโซ่การแข่งขัน (อาหาร) ได้รับเงินอุดหนุน ถ้าจะกล่าวอย่างง่าย ๆ เงินจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ครั้นถ้าพิจารณาในมุมมองของผู้ผลิตในสายการผลิตที่หมายถึง “ผู้ใช้บริการ” หรือ “ลูกค้า” นั้นได้รับการบริการจากบุคลากรของสถาบันการศึกษาในระดับที่ดีขึ้นอย่างไร ลูกค้าผู้ดำรงตนอยู่ในพื้นที่ตลาดการศึกษาต้องมีการแข่งขันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้บริการ หรือผู้ใช้บริการ

การปฏิบัติงานที่ได้ผลลัพธ์สูงย่อมถูกจัดตำแหน่ง (ranking) ให้อยู่ระดับต้น ๆ การปฏิบัติงานก็ไม่ได้แตกต่างไปจากโรงเรียนที่มีนักเรียนที่โดดเด่น นักเรียนผู้ได้ไปสู่จุดสูงสุดที่ได้ผลิตสิ่งสูงสุดออกมาได้มากที่สุด (optimum) การได้ออกมากล่าวคำอวยพรจบการศึกษา (valedictorian) จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างผลผลิตที่ดีที่สุด สถานะของผู้ที่ได้ออกมาแสดงตนและประกาศตนบ่งถึงความยิ่งใหญ่และความเข้มแข็ง ผู้พูดไม่ได้เป็นเพียงผู้ได้ส่งเสียงตัวออกไปให้ผู้คนสนใจเท่านั้นแต่ยังเป็นที่จับจ้องจากสายตาของผู้ชม คำๆ นี้มาจากรากละติน ‘*valedicere*’ คำว่า ‘*vale*’ หมายถึงการกล่าว คำอวยพร คำๆ นี้เชื่อมโยงกับ ‘*valere*’ ที่หมายถึงความแข็งแกร่ง โดยผสมกับคำว่า ‘*dicere*’ ที่แปลว่าพูด สำหรับคำ ‘*dicere*’ ก็มีรากก่อนภาษาอินโดยูโรเปียน ‘*deik*’ แปลว่าการแสดง การกล่าวคำพูดอย่างสุขุม การกล่าวด้วยตัวเลขเป็นการกล่าวที่ปราศจากโวหารตีสำนวน การบอกด้วยตัวเลขเป็นการกล่าวง่ายๆ สั้นๆ ไม่ได้มีความซับซ้อนและชัดเจน

ภายในโครงสร้างประชน (cognitive structure) การเรียนรู้การนับเลขมาตั้งแต่เด็กๆ นั้นการถูกจัดให้อยู่ในตำแหน่งตัวเลขต้น ๆ เป็นการทำให้คนอื่น ๆ รู้ถึงตำแหน่งที่เด่นหรือเห็นชัด แม้ว่าคนอื่น ๆ จะไม่ได้ปรากฏให้เห็นก็ตาม การเป็นที่สองหรือที่สามยากที่จะมีคนจดจำ การจัดอันดับที่มีใครคนอื่นอยู่ด้วยเสมอนั้นกลับทำให้การเป็นอันดับหนึ่งอยู่เพียงคนเดียวกลับแสดงภาพของการผูกขาดแต่เพียงผู้เดียว ทั้งๆ ที่การมีอันดับตัวเลขก็ย่อมจะต้องมีอันดับอื่นๆ ติดตามมาด้วย อันดับของตัวเลขอื่นๆ ที่ตามมาจากหมายเลข “หนึ่ง” เปิดทางให้กับการแข่งขัน อันดับของตัวเลขยังบ่งบอกถึงโอกาสที่จะขึ้นมาแทนที่ ด้วยการเป็นตัวเลขที่ถูกจัดตำแหน่งนั้นให้ความหวังได้เสมอ เช่น ความหวังว่าตำแหน่งของตัวเลขจะสูงขึ้นถ้าพยายามมากกว่านี้ เป็นต้น

สำหรับจิตวิญญาณแห่งการแข่งขัน (spirit of competitiveness) ผ่านการจัดตำแหน่ง (ranking) ที่ระบุถึงความแตกต่างนั้นให้ความหวังกับการไต่เต้าเสมอ การเป็นที่ยอมรับไม่ใช่แค่ความหวังแต่เป็นอะไรที่ไปได้เสมอในโลกของการแข่งขัน การจัดอันดับทำให้ส่งเสริมให้ความฝันสามารถทำให้เป็นจริงได้ การแข่งขันทำให้โลกแห่งความฝันและโลกแห่งความเป็นจริงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเคลื่อนฐานะ (mobility) ทางชนชั้นจึงเป็นไปได้เสมอ สถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบริษัทหรือปัจเจกชนที่ต่ำๆ เป็นไปได้เสมอที่จะเคลื่อนฐานะทางชนชั้น การจัดอันดับทำให้ความคิดจาก “จากผ้าขาดไปสู่เศรษฐีเป็นไปได้” (from rag to rich)

การแข่งขันเพื่อการมีตำแหน่งและสถานะภาพที่สูงขึ้นเป็นหัวใจของการจัดตำแหน่ง ถึงแม้ว่าการจัดตำแหน่งจะก่อให้เกิดบางบางคนเหนือกว่าก็ตาม ทั้งเพื่อความรู้สึกพิเศษว่ามีแต่ ‘ความพิเศษเฉพาะ’ (exclusiveness) นั้นเป็นหัวใจสำคัญของการแข่งขันเฉกเช่นเดียวกันกับการเล่นกีฬาที่ต้องมีผู้ชนะหรือผู้ได้ตำแหน่งที่หนึ่ง ดังนั้นท่ามกลางตลาดที่มีแต่อะไรที่ธรรมดาสามัญและดาษดื่นจนไม่สามารถที่จะแยกออกได้ว่าใครเป็นใครหรืออะไรเป็นอะไรนั้นใครสักคนจะโดดเด่นออกมาให้เห็นเด่นชัดเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเคลื่อนฐานะทางชนชั้นและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคม เพียงแต่การจะโดดเด่นขึ้นมาได้ก็ต้องมีการต่อสู้แข่งขันกัน (Steffen Mau, 2019)

ผู้เป็นที่หนึ่งมักจะมีคามภาคภูมิใจที่สุด ส่วนคนที่อยู่ในอันดับรองๆ ก็ลดหลั่นกันตามลำดับ เพียงแต่จากสายตาของผู้ชมก็จะไม่มีใครสนใจตำแหน่งที่สองหรือที่สามหรือแม้กระทั่งที่สี่ได้ ความคิดเรื่องดีที่สุดในอันดับสองไม่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมชีวิต การจัดอันดับให้ใครหรืออะไรเป็นอันดับหนึ่งที่ดีจริงอยู่แต่เพียงผู้เดียวในความทรงจำจึงแสดงนัยของการผูกขาด การเป็นหนึ่งเดียวทำให้เกิดการอิจฉาจนนำไปสู่การแข่งขัน ส่วนใครที่ตกอันดับก็เต็มไปด้วยความอับอาย แต่ก็ยังสามารถที่จะปรับปรุงตัวเองได้ในอนาคต เพียงแต่อันดับที่จัดไว้เป็นเรื่องของอดีตหรือความทรงจำมากกว่าที่จะเป็นอะไรที่จะกำประกันอนาคต

สำหรับใครอยู่ในตำแหน่งใดนั้นเกิดขึ้นได้จากบริษัทจัดอันดับที่ทำหน้าที่ประหนึ่งครูผู้ประเมิณเหล่านักเรียน เพียงแต่การสอบแข่งขันในโรงเรียนมักจะไม่มีการเป็นแรงจูงใจ การตกอันดับหรือไม่ได้อยู่ในอันดับไม่ได้ส่งผลต่อรายได้หรืองบประมาณ การสอบตกในโรงเรียนไม่ได้มีการลงโทษด้วยการตัดเงิน (monetary penalization of failures) การลงโทษด้วยการตัดเงินเป็นการส่งเสริมให้คนสำนึกและให้เงินเป็นหลักในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่มีสวัสดิการและผลประโยชน์แบบอื่นในการสนับสนุนการดำรงชีวิตของเหล่า “ลูกจ้าง” ที่ไต่เต้าทางชนชั้นขึ้นมา การใช้เงินเป็นหลักในการประเมินยังเป็นการเสริมสร้างมนุษยมิติเชิงเดียว (one dimension) มิติเชิงนั้นคือมนุษยทางด้านเศรษฐกิจ (homo

economicus) แต่ก็เป็นมิตินี้ถูกให้ความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การขยายอำนาจของเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) ที่ยังต้องการการบริหารงานรัฐบาลแบบใหม่ (new public management) ภายใต้กระบวนการการปรับโครงสร้าง (Structural Adjustment) ทางเศรษฐกิจของประเทศยากจนทั้งหลายที่ต้องการเลื่อนฐานะ

การปรับโครงสร้างที่ทำให้มีมิติทางเศรษฐกิจเป็นหลักนั้นย่อมลดทอนความซับซ้อน เช่น ลดมิติทางสังคมและการเมือง จิตวิทยา ฯลฯ มิติทางเศรษฐกิจทำให้ผลกำไรถูกนำไปใช้กับชีวิตที่ไม่ได้กำกับด้วยกำไร มิติของประโยชน์สาธารณะถูกลดทอนด้วยผลกำไรขาดทุน การบริหารรัฐที่เป็นเรื่องของการใช้อำนาจก็ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นเรื่องการบริหารจัดการด้วยความรู้มากกว่าที่จะเป็นอำนาจดิบๆ วิธีทางปฏิบัติจากภาคการเงินถูกนำไปใช้ในภาคอื่นๆ ด้วยการปรับโฉมใหม่ผ่านคำ เช่น ‘ประกันคุณภาพ’ (quality assurance) ‘ควบคุมคุณภาพ’ (quality control) ‘ภาระรับผิดชอบ’ (accountability) ‘โปร่งใส’ (transparency) ‘ประสิทธิภาพ’ ‘คุ้มค่าเงิน’ ‘ผู้ตรวจสอบพิจารณา’ (peer review) ‘การวัดเปรียบเทียบเพื่อให้ดีที่สุด’ (Benchmarking) ‘เพิ่มอำนาจ’ (empowerment) ‘ธรรมาภิบาล’ (good governance) ฯลฯ (Chris Shore & Susan Wright, 2000).

ความซับซ้อนที่มีมากทำให้การตัดสินใจทำได้ลำบาก ท่ามกลางความซับซ้อนที่พร้อมจะให้ความสับสนและความไม่แน่นอนการเหลือเป็นเพียงตัวเลขผ่านกระบวนการจัดตำแหน่ง (ranking) และจัดอันดับ (rating) ย่อมทำให้ผู้บริหารที่มีเวลาน้อยตัดสินใจได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจที่ไม่ได้ต้องการการไตร่ตรองเป็นกระบวนการคิดที่ยาวนาน แต่เป็นการตัดสินใจที่แม้ว่าจะไม่ใช่สัญชาตญาณแต่ก็รวดเร็วมากพอสำหรับวิถีธุรกิจและการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เรื่องของความเร็ว (speed) เป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ผ่านเทคโนโลยีตั้งแต่ล่องจนถึงโลกดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ ความเร็วการเคลื่อนที่และการกระทำทำให้ความคิดและกระบวนการทางความคิดเปลี่ยนแปลงไป (Barbara Tversky, 2019)

การตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดผ่านการให้ความสมเหตุสมผล (justification) ให้ความเชื่อมั่นกับตัวเองและได้รับความไว้วางใจ (trust) จากผู้อื่น สายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต้องการความไว้วางใจ เช่น ไม่ถูกทำร้าย ฯลฯ ในความสัมพันธ์ความไว้วางใจจะเกิดขึ้นได้ต้องการเวลาอย่างมาก แม้ว่าในสภาวะสมัยใหม่ความเร็วเป็นหัวใจสำคัญแต่ความไว้วางใจกลับไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ด้วยพลังขับของความเร็วและต้องการอะไรเร็วๆ ทำให้ต้องเร่งความไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้เร็ว ๆ เมื่อไม่มีความไว้วางใจก็หมายความว่าต้องทำให้เกิดความไว้วางใจ กลไกที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องทำให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การตรวจสอบ เช่น ‘ประกันคุณภาพ’ ‘โปร่งใส’ ฯลฯ เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อกันว่าจะทำให้เกิดความไว้วางใจ

เมื่อมีความไว้วางใจต่อการตัดสินใจที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง (risk) ไปได้ยากก็ทำให้การตัดสินใจเป็นไปได้ง่ายขึ้น ความไว้วางใจที่จะเกิดขึ้นได้จากสายสัมพันธ์ที่ไม่ได้รู้จักกันหรือไว้นื้อเชื่อใจกันมาก่อนนั้นแสดงถึงการมีศักดิ์ศรีและบ่งบอกถึงความแม่นยำ ในทางกลับกันศักดิ์ศรีเป็นหมวดหมู่ที่จะก่อให้เกิดความไว้วางใจ การถูกจัดให้อยู่ในอันดับต้นๆ หรือเป็นที่หนึ่งนำมาซึ่งชื่อเสียง (reputation) ชื่อเสียงก็จะเป็นตัวช่วยในการทำให้เกิดความไว้วางใจท่ามกลางความหลากหลายของสรรพสิ่งต่างๆ ความไว้วางใจจะเกิดขึ้นกับการมีมาตรฐานร่วมกัน เครื่องมือในการประเมินที่ทุก ๆ คนใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจนกลายมาเป็นของสามัญ ความเป็นสามัญที่ใครก็ใช้ได้กลายมาเป็นมาตรฐาน

การมีมาตรฐานกลางมาตรฐานกลางที่สามารถเชื่อมโยงความหลากหลายและความซับซ้อนเป็นกลไกสำคัญของสภาวะสมัยใหม่ (modernity) การเป็นมาตรฐานกลางนั้นก็หลีกเลี่ยงความเป็นนามธรรมไปได้ยาก นอกจากนั้นในสภาวะสมัยใหม่การพึ่งพาระบบที่เป็นนามธรรม (abstract system) ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ไม่ยากนัก เพราะอะไรที่เป็นนามธรรมครอบคลุมหลากหลายพื้นที่และเวลาครั้งเมื่อไว้วางใจระบบที่เป็นนามธรรมก็หลีกเลี่ยงที่จะมีความไว้นื้อเชื่อใจผู้เชี่ยวชาญ (expert) ไปไม่ได้ (Anthony Giddens, 1990) เพียงจะเชื่อผู้เชี่ยวชาญคนใด? อะไรที่จะทำให้คนที่ไม่มีรู้จักกันเชื่อว่าคนๆ ที่นั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญที่น่าพาประโยชน์มาให้ได้? ความเป็นที่หนึ่งคือดัชนี

การจัดตำแหน่ง (ranking) เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจโดยส่วนใหญ่แล้วก็จะทำโดยบริษัทและผู้มีอาชีพในการจัดอันดับ ถึงแม้ว่ารูปแบบจะทำให้การจัดตำแหน่งและอันดับไม่ได้เกิดขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญของบริษัทแต่เพียงฝ่ายเดียว ภายใต้จิตวิญญาณแห่งการมีส่วนร่วม (participation) การผนวกบทบาทของผู้คนอื่นๆ เข้าไปเป็นส่วนสำคัญของการประเมินจึงช่วยในการสถาปนาความรู้สึกที่ไม่ห่างเหินเกินไป เช่น Tripadvisor ที่เมื่อใดก็ตามการจัดอันดับโรงแรมเปลี่ยนไปเพราะอัลกอริทึมเปลี่ยนไปก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจองโรงแรม แม้กระทั่งกลุ่มเครือโรงแรมขนาดใหญ่ (Ingrid Jeacle & Chris Carte, 2011) เป็นต้น

บริษัทจัดตำแหน่งและอันดับให้ภาพการไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว (impersonal relations) แต่ในขณะเดียวกันการจัดตำแหน่งและอันดับก็ไม่ได้ทำให้เกิดความห่างเหินมากนัก แต่กลับพยายามให้ความรู้สึกใกล้เคียงกัน ดังนั้นการมีคนอื่นๆ ร่วมประเมินทำให้รู้สึกห่างเหินด้วยว่าผลของการประเมินเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ใกล้ชิด ความรู้สึกที่ดูเหมือนจะใกล้ชิดหรือดูราวกับว่าจะเป็นส่วนตัวนั้นเกิดขึ้นจากการคำนวณ (calculative) และตัวเลขที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างประชน (cognitive structure) ที่ก่อร่างขึ้นมาตั้งแต่เด็กๆ ตัวเลขเป็น

ระบบนามธรรมที่ผู้คนส่วนใหญ่เติบโตขึ้นมา ตัวเลขที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนไม่ต้องตั้งคำถามอีกต่อไปว่า เลขศูนย์คืออะไร?

สำหรับการจัดอันดับคะแนน (rating) ด้วยตัวเลขเป็นการกำหนดความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าความรู้สึกนั้นๆ จะเป็นเรื่องบวกหรือลบ ในขณะที่การจัดตำแหน่ง (ranking) นั้นเป็นการเปรียบเทียบสิ่งๆ หนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง การจัดตำแหน่งและอันดับด้วยคะแนน (rating) เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันนั้นหมายถึงการทำให้กิจกรรมของมนุษย์กลายเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ (economization) กิจกรรมที่เน้นถึงประสิทธิภาพ (efficiency) และการปฏิบัติงาน (performance) (Steffen Mau, 2019) เมื่อทุกอย่างเป็นไปเพื่อเศรษฐกิจก็ทำให้ไม่มีอะไรที่จัดตำแหน่งและอันดับคะแนนคะแนน (rating) ไม่ได้ จากระนาการถึงร้านอาหาร เครื่องดื่ม หนังสือ ไปสู่เมืองไล่ไปจนถึงสถาบันการเมือง เช่น รัฐบาลชาติ ฯลฯ เมื่อทุกๆ อย่างมีคะแนนทุกๆ อย่างก็มีคุณค่าเชิงปริมาณในทางเศรษฐกิจ

การจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนนั้นไม่ใช่ปรากฏการณ์ทางสังคมแบบใหม่เสียเลยทีเดียว เพราะการจัดอันดับภาคการเงินก็ทำกันมาเกือบจะประมาณร้อยปี การจัดอันดับคะแนนว่าภาพยนตร์ดีได้ดาวก็ดวงปรากฏให้เห็นตั้งแต่ ค.ศ. 1928 ส่วน National Academy of Sciences ของสหรัฐอเมริกาจัดอันดับโครงการบัณฑิตทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาตั้งแต่ ค.ศ. 1925 (Elena Esposito & David Stark, 2019) ในขณะที่การให้ดาวอาหารของมิชลิน (Michelin Star) เริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ. 1926 ในปี ค.ศ. 1955 ก็มี ‘Bib Gourmand’ แต่ก็ใช่ว่าการจัดตำแหน่งและอันดับจะเป็นที่ยอมรับ เพราะอย่างน้อยๆ อาหารก็เป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยอัตวิสัย (subjective) ถึงกระนั้นการจัดตำแหน่งและอันดับเมื่อปรากฏในสื่อและสาธารณชนผลกระทบย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นไปในทางบวกหรือลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการจัดอันดับที่มาจากบริษัทที่น่าเชื่อถือจนกลายเป็นสถาบัน (institutionalized) ไปเรียบร้อยแล้ว

ผลกระทบจากการจัดอันดับระดับนานาชาติแม้ว่าบริษัทจัดอันดับเหล่านี้จะเชื่อมโยงกับชาติใดชาติหนึ่งมากกว่าที่จะไร้ความเป็นชาติก็ตาม พลังจากต่างประเทศที่ผูกขาดญาณวิทยาของชุมชนการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนน (epistemic communities of ranking and rating) ก็ย่อมทำให้พลังอำนาจการประเมินจากท้องถิ่นถดถอยลง เมื่อบริษัทยักษ์ใหญ่ที่ทำการจัดอันดับเหล่านี้เผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ออกไปย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ ชุมชนของการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนของดินแดนท้องถิ่นต้องเผชิญกับการท้าทายอำนาจของบริษัทต่างๆ เหล่านี้ที่ใช้ชุดการประเมินที่มีโครงสร้างประชาน (cognitive structure) ที่แตกต่างกัน ด้วยพลังอำนาจของภาษาอังกฤษที่ดำเนินไปด้วยพลังอาณานิคม (colonialism) ในอดีตทำให้ทุนนิยมพูดภาษาอังกฤษ (English speaking capitalism)

และภาษาอังกฤษที่ทรงอำนาจ ภาษาอังกฤษถูกทำให้เชื่อว่าเป็นภาษาสากลของโลก (Steffen Mau, 2019) แม้ว่าในเชิงปริมาณและจำนวนประเทศที่ใช้เป็นภาษาแม่ (native speaker) ในโลกนี้จะไม่ได้มีมากเชิงปริมาณเป็นอันดับหนึ่งก็ตาม

ถึงแม้ว่าการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนไม่ใช่เรื่องของข้อเท็จจริงแต่เป็นเพียงแค่ความเห็น (opinion) เท่านั้นก็ตาม สาธารณชนเองก็พร้อมเสมอที่จะรู้สึกหรือคิดว่าเป็นข้อเท็จจริง ทั้งนี้ความเห็นที่ถูกทำให้ดูราวกับเป็นมติมหาชน (public opinion) ย่อมเป็นอะไรที่ทรงพลัง ทั้งๆ ที่ความเห็นของบริษัทจัดตำแหน่งและอันดับนั้นเป็นเรื่องที่ใครบางกลุ่มบางชนชั้นเท่านั้นที่ให้ความสำคัญ (Elena Esposito & David Stark, 2019) ถ้าจะกล่าวอย่างง่ายๆ ใครคือคนที่สนใจตำแหน่งและใครคือคนสร้างผลิตภัณฑ์การจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนตลอดจนส่งเสริม (promote) ให้ความสำคัญกับความเห็นเหล่านั้น บริษัทจัดอันดับคะแนนที่ทรงอิทธิพลก็ได้แก่ Standard & Poor's (S&P) Moody's Corp McGraw-Hill Cos Inc's FIMALAC และ Fitch Group เป็นต้น

การให้ความสำคัญกับการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนจึงเป็นเรื่องราวของคนที่ตำแหน่งและมีอันดับ เช่น ผู้บริหาร กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ การให้ความสนใจต่อการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนแสดงถึงความเป็นพวกที่มีอะไรใกล้เคียงกันหรือกลุ่มเดียวกัน อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการให้ความสำคัญกับการจัดอันดับคะแนนของ เช่น การจัดอันดับไวน์ของ Robert Parker ได้ไปจนถึงการจัดอันดับหนังสือประจำปีหรือศตวรรษไปจนถึงหนังสือที่คนตั้งอ่าน บิล เกท อ่านอะไร การจัดอันดับเมือง สถานที่ที่จะต้องไปก่อนตาย ภาพยนตร์ที่ต้องดูก่อนตาย นิยายที่ต้องอ่านก่อนตาย ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถจัดอันดับได้

จากสรรพสิ่งต่างๆ ที่มีอันดับคะแนนแล้วตัวบุคคลเองก็มีคะแนนด้วยเช่นกัน มนุษย์ทุกๆ คนจึงติดเบอร์ได้ คะแนนที่เจ้านายให้กับบุคคลว่าเป็นคนยินดีตอบรับและปฏิบัติตามคำสั่งแค่ไหน เมื่อไปสมัครงานบริษัทใหม่จะดูประวัติผ่านข้อมูลดิจิทัลว่าเพื่อนร่วมงานในบริษัทเก่าของบุคคลให้คะแนนบุคคลคนนั้นเท่าใด เพราะแม้กระทั่งคู่รักเก่าก็สามารถที่จะให้คะแนนกับบุคคลได้ว่ามารยาทบนโต๊ะอาหารของบุคคลเป็นอย่างไรไปจนถึงคามกิบนเตียง เช่น App Lulu ที่ผู้หญิงจะประเมินคู่รัก ฯลฯ สรรพสิ่งต่างๆ และทุกๆ ความประพฤติย่อมต้องมีคะแนน

จากโรงเรียนไปจนถึงการทำงานและการร่วมเพศทุกๆ อย่างๆ ของทุกๆ คนจะต้องผ่านการประเมิน ทุกๆ คนสามารถที่จะเป็นผู้ให้การประเมิน (reviewer) สังคมที่ไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวไม่รู้จักกันนอนปลายเท้าไม่สามารถที่จะแนะนำว่า “กูเป็นลูกนายประยุทธ์กับนางเฉลิม” จดหมายแนะนำ (letter of recommendations) จากบุคคลต่างๆ ที่จะเป็นคน

ประเมินบุคคลเมื่อไปสมัครงานหรือไปเรียนหนังสือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก แต่จดหมายแนะนำว่าบุคคลเป็นอย่างไรก็เป็นเรื่องของเครือข่ายสายสัมพันธ์

การให้อันดับคะแนนดูราวกับว่าเปิดโอกาสให้กับทุกๆ คนถูกนับรวมเข้ามา ความเป็นของมวลมหาชน (mass) ที่ได้มาจากการนับรวมทุกๆ คนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการให้อันดับคะแนนก็ทำให้บุคคลทุกๆ คนอยู่ในอันดับของระบบลำดับชั้น (hierarchy) ตัวเลขอันดับคะแนน (rating) และการจัดอันดับ (ranking) แสดงความไม่เท่าเทียมกันแบบใหม่ ความไม่เท่าเทียมกันแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากอันดับ (ranking) และจัดอันดับคะแนน (rating) ที่แสดงออกด้วยตัวเลขจากการปฏิบัติงานหาใช้จากชาติกำเนิดแบบเดิมไม่ ความสามารถจากการปฏิบัติงานเป็นหลักสำคัญในการประเมินไม่ใช่จากระสนิยมที่กำกับด้วยชนชั้น คุณเป็นใครจึงขึ้นอยู่กับว่าคุณมีค่าเท่าใดและถูกกำกับด้วยตัวเลขอะไร (Steffen Mau, 2019) บุคคลทุกๆ คนต่างประเมินซึ่งกันและกันจนทำให้บุคคลทุกๆ คนเป็นผู้ประเมินและถูกประเมิน (Arwa Mahdawi, 2019) ทุก ๆ คนจึงกลายเป็นผู้วิจารณ์และผู้ถูกวิจารณ์ ด้วยกลไกของเครือข่ายทางสังคมยิ่งทำให้การประเมินเป็นไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการจัดอันดับเป็นความเห็นส่วนบุคคลไม่ใช่ข้อเท็จจริง (fact) ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าไม่มีผู้จัดการบริการการจัดตำแหน่งและอันดับที่ไหนบอกว่าเป็นข้อเท็จจริง เพียงแต่กระบวนการทั้งหมดกลับสร้างให้รู้สึกได้ว่าความเห็นนั้นเป็นข้อเท็จจริง ความเห็น (opinion) ที่ไม่มีวันที่จะแสดงความเป็นสาธารณะได้ทั้งหมดนั้นกลับถูกสถาปนาขึ้นโดยกลุ่มคนบางกลุ่ม โดยอะไรที่ถูกจัดตำแหน่งและอันดับนั้นพวกที่ถูกจัดอันดับกลับไม่ได้เต็มใจที่จะเลือกลงแข่งขัน บริษัทจัดอันดับประเทศไม่ได้มีแบบตอบรับจากรัฐบาลว่ายินดีจะร่วมเข้าการแข่งขัน ไม่มีประเทศใดส่งตัวเองเข้าประกวดแบบการประกวดอะไรที่งามๆ ทั้งหลาย แม้ว่าจะไม่ได้เป็นการบังคับแต่ก็ต้องถูกคัดเลือกให้เข้าไปอยู่ในเกมของการแข่งขันไปโดยไม่สมัครใจ

การจัดอันดับจึงเป็นการบังคับให้ผู้ที่อยู่ในรายชื่อทั้งหมดต้องเข้ามาในลำดับชั้นไปโดยปริยาย การจัดอันดับก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ สายสัมพันธ์ที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกันหรือแม้กระทั่งเท่าเทียมกันถูกเปลี่ยนให้อยู่กันคนละลำดับชั้นโดยบันไดที่มีการเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงได้เสมอ การเปรียบเทียบจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่มีคุณลักษณะเชิงคุณภาพถูกเปลี่ยนให้เป็นตัวเลข ความเห็นถูกทำให้กลายเป็นคณิตศาสตร์หรือตัวเลขที่มีลักษณะของรูปแบบ (formalization) การนำเสนอที่เป็นรูปแบบและตัวเลขเป็นการบ่งบอกถึงการสถาปนาความเป็นอาชีพ (professionalization) ที่ขยายตัวอย่างมากในศตวรรษที่ยี่สิบ

การเลื่อนขึ้นและเลื่อนลงของอันดับเป็นหัวใจสำคัญที่สาธารณะจับจ้อง การเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงไม่ได้บอกคุณภาพและรายละเอียดที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นสูงขึ้นหรือต่ำลง ไม่ได้บอกอะไรมากไปกว่าตัวเลข ตัวเลขหนึ่งหมายถึงอันดับยอดเยี่ยมเป็นสิ่งที่รับรู้กันทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มีใครรู้ว่าอะไรเป็นมาตรฐานในการประเมิน อะไรคือค่าที่ใช้ในการประเมิน กระบวนการขั้นตอนไปจนถึงอัลกอริทึม (algorithms) ที่ใช้ เป็นสิ่งที่เห็นไม่ได้ ทั้งหมดยังเป็นความลับที่ดำรงไปพร้อมกับแรงปรารถนา (desire) ที่ต้องการความโปร่งใส (transparency) Elena Esposito & David Stark (2020) แต่ความโปร่งใสยังเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ความโปร่งใสจึงเป็นเหมือนกับอะไรอื่นๆ อีกมากมายในชีวิตที่เป็นได้แค่สิ่งที่น่าพึงปรารถนา (desirable) แรงปรารถนาทางศีลธรรมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์และศีลธรรมทำให้การตรวจสอบทางบัญชีของภาคการเงินเป็นวิธีสำคัญในการปฏิบัติตัวทางศีลธรรมเพื่อแสดงให้คนอื่น ๆ ได้เห็นวิถีแห่งการตรวจสอบที่ระมัดระวังอย่างรวดเร็วเป็นกลไกของการประเมิน (evaluation) และการวัด (measurement) เพียงแต่การตรวจสอบ (auditing) ที่มีรากฐานมาจากการทำบัญชีนั้นก็ยังต้องการความลับอยู่ (Marilyn Strathern, 2000)

สถานะสมัยใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันทำให้การจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนที่ไม่จำเป็นต้องมีความเป็นวัตถุวิสัยหรือแม่นยำกลับเสริมสร้างความรับรู้และรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันกลายเป็นที่ยอมรับ ถึงกระนั้นก็ดีการจัดอันดับคะแนนไม่ได้หมายถึงการสถาปนาสังคมแห่งตำแหน่งฐานันดรแบบสังคมโบราณ เพราะการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนในสถานะสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอด ถึงแม้ว่าการจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนที่เป็นแค่ตัวเลขเกิดขึ้นจากเหล่าผู้เชี่ยวชาญในการจะเสนอชื่อว่าใครจะตำแหน่งไหนและอันดับที่เท่าใดเพื่อไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม (Steffen Mau, 2019) แต่การเสนอชื่อจึงมาจากหลากหลายแหล่งจนทำให้การเป็นศูนย์กลางไม่ได้มีความเคร่งครัดแบบเดิม (Elena Esposito & David Stark, 2019) ถึงแม้ว่าการจัดอันดับจะเป็นผลงานจากสังคมแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Society) แต่ดินแดนอื่นที่มีอำนาจมากพอก็สามารถที่จะทำได้ เช่น จีน ฯลฯ การจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนเป็นการจัดระเบียบ (classification) สรรพสิ่งต่างๆ ในโลกจึงแตกต่างกันออกไป

การจัดตำแหน่งและอันดับคะแนนเสริมสร้างความโดดเด่นที่มอบความพิเศษให้กับทุกๆ อย่างภายใต้อุดมการณ์ความเท่าเทียมกันไปจนถึงการแสดงออกที่เรียบง่าย (simple) ในชีวิต แต่เมื่อตัวเลขที่เป็นนามธรรมสร้างความไม่เท่าเทียมกันที่เป็นรูปธรรม การจัดอันดับจึงยับยั้งด้วยการให้ข้อมูลเรื่องความไม่เท่าเทียมกัน เมื่อใครสักคนที่ขี้เกียจงานไปทำงานและสวมเสื้อยืดคอกกลมแต่ติดอันดับ เช่น มหาเศรษฐี นักเขียนยอดนิยม ดารายอดนิยม ฯลฯ

ก็ทำให้ความซับซ้อนในสถานะเพิ่มขึ้นไปอีก เพราะการเป็นผู้ได้เปรียบเชิงโครงสร้างแห่งความไม่เท่าเทียมกันผู้มีอันดับเหล่านี้ยังกลับกลายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรมไปในเวลาเดียวกัน

ถึงแม้ว่าการจัดอันดับเหล่านี้จะไม่ได้ทำให้คนเหล่านี้มีตำแหน่งตายตัวตามแบบโครงสร้างของสังคมพิตลหรือโครงสร้างอภิสิทธิ์ชน (aristocrat) เพราะตำแหน่งและอันดับเลื่อนขึ้นลงได้เสมอจนทำให้การครองตำแหน่งไม่ได้เป็นเรื่องถาวร การประเมินตำแหน่งและอันดับของคนเหล่านี้กลับเป็นอะไรที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลาที่ยาวนาน การประเมินเป็นการตรวจสอบว่าบุคคลผู้นั้นสมควรที่จะอยู่ในตำแหน่งและอันดับต่อไปหรือไม่ ระบบติดตามเพื่อการประเมินตำแหน่งและอันดับจึงเป็นการจับจ้องบุคคลนั้นอยู่ตลอด การอยู่ในอันดับจึงทำให้เกิดความหวาดกลัวหรือวิตกกังวลว่าจะตกอันดับ การจัดอันดับจึงเป็นกลไกในการควบคุมการทำงาน

ด้วยพลังแห่งดิจิทัลเทคโนโลยีและอัลกอริทึมทำให้การติดตาม (tracking) และตรวจ (auditing) เป็นส่วนหนึ่งของสังคมปริมาณหรือสังคมตัวเลข ภายใต้โลกแห่งการสอดส่องและติดตามไม่มีใครที่ไม่ถูกติดตาม ถ้ามีใครสักคนต้องการจะติดตามก็สามารถที่จะทำได้ ภาพยนตร์ *Red Road* (2006) กำกับโดย Andrea Arnold แสดงถึงบทบาทของกล้อง CCTV ที่ทะลุทะลวงมากกว่ากล้องของ “Jeff” หรือ James Stewart ในภาพยนตร์ *Rear Window* (1954) กำกับโดย Alfred Hitchcock กล้องที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่สาธารณะไปจนถึงบ้านส่วนตัวติดตามไปทุกหนแห่ง ถึงแม้ว่าการแอบดูพฤติกรรมชาวบ้านจะเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ไม่มีใครคาดฝันได้ สำหรับในเรื่อง *Rear Window* ก็คือเรื่องฆาตกรรม ภาพยนตร์ *Rear Window* จะสร้างความชอบธรรมให้กับ CCTV ของรัฐ

การเอาใจใส่ดูแลประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ ประชากรในฐานะทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนทรัพย์สินส่วนตัวและสาธารณะต้องการการคุ้มครองจากรัฐ ด้วยเทคโนโลยีทำให้การสอดส่องดูแลประชาชนสามารถทำได้ประหนึ่งสายตาที่จับจ้องได้ทุกๆ คน (omnivoyance) แบบสายตาของพระเจ้าที่สอดส่องผู้คน สำหรับในโลกตะวันตกปริมาณของการตรวจตราสอดส่องโดยรัฐผ่านกล้องเพิ่มปริมาณมากยิ่งนับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 และต้นทศวรรษที่ 1990 (John E. McGrath, 2004) ปริมาณการสอดส่องยิ่งเพิ่มมากขึ้นเมื่อ 9/11 สร้างความหวาดผวากับผู้คนปริมาณของ CCTV ทำให้คำถามเกี่ยวกับการละเมิดความเป็นส่วนตัว (privacy) กลายเป็นประเด็นถกเถียงที่แผ่ตรึงในโลกเสรีประชาธิปไตย ประเด็นถูกย่นย่อมาเหลือให้เลือกระหว่างความมั่นคงและความเป็นส่วนตัว สำหรับประวัติความเป็นมาของการใช้ CCTV นั้นแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไป เช่น ความเป็นมาของการใช้

CCTV ในอังกฤษสัมพันธ์กับการจลาจลรุนแรงจากฟุตบอลโดยเริ่มมาตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1980 ภายใต้การนำของ Margaret Thatcher

วิถีชีวิตแห่งการสอดส่องดูแลตัวเองเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงชีวิตและเป็นอุดมคติสำคัญ การดูแลตัวเองเป็นวิถีสำคัญของการปฏิบัติตัวเชิงจริยธรรมของการมีชีวิต เพียงแต่การปฏิบัติต่อตัวเองของตัวเองนั้นไม่ได้ตอบสนองต่อสิ่งที่สูงส่ง เช่น พระผู้เป็นเจ้า การปฏิบัติต่อตัวเองของตัวเองดำเนินไปพร้อมกับการสอดส่องตัวเองประหนึ่งตำรวจคอยสอดส่องตรวจตราความเรียบร้อย การสอดส่องตรวจตราดำเนินไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (performance) โดยการปฏิบัติดูแลควบคุมตัวเองไม่ได้เกิดขึ้นเพราะมีใครบังคับแต่เป็นความเต็มใจของตัวเอง เพียงแต่ปฏิบัติดูแลควบคุมต่อตัวเองนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นสถานะของการเป็นมวลมหาชน (mass)

การสอดส่องดูแลตัวเองในรูปแบบของการเอาใจใส่ดูแลตัวเอง (the care of the self) เป็นวิถีสำคัญของสังคมโบราณ (Michel Foucault, 1986) วิถีแห่งการเอาใจใส่ดูแลตัวเองแยกออกได้จากการมีความรู้เกี่ยวกับตัวเอง (know thyself) อันเป็นวิถีปฏิบัติต่อตัวเองของกรีกโบราณที่คริสตศาสนาให้ความสำคัญ การตรวจสอบตัวเองเป็นกลไกสำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองสู่วิถีชีวิตที่สูงส่ง การปฏิบัติตัวที่ผ่านมามีอะไรผิดบ้าง การสารภาพบาป (confession) และการสำนึกในบาปเพื่อจะได้รับการให้อภัย (forgiveness) เป็นกลไกสำคัญของการสอดส่องควบคุมตัวเอง การสอดส่องดูแลตัวเองทำให้การปรับปรุงตัวเป็นไปได้ ด้วยการสอดส่องดูแลตัวเองก็ทำให้การปฏิบัติตัวในการเป็นคนดีตามมาตรฐานของศาสนาเป็นไปได้มากขึ้น

หลังจากการปฏิรูปศาสนา (Protestant Reformation) อำนาจพระในการตรวจสอบและเข้ามาย่างย่ำชีวิตส่วนตัวของผู้คนมีน้อยลง รัฐโปรเตสแตนต์ (Protestant state) จำเป็นที่จะต้องหากลไกในการสอดส่องดูแลความประพฤติของมวลสมาชิก ทั้งนี้รัฐทั้งฝ่ายคาทอลิกและ โปรเตสแตนต์ ต่างก็วิตกกังวลและหวาดกลัวกับพวกเปลี่ยนศาสนาว่าเปลี่ยนจริงๆ หรือเป็นเพียงแค่สิ่งที่เห็นภายนอก เช่น พวกที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงจริงจัง ภายในบ้านที่ไม่มีใครเห็นกลับมีวิถีปฏิบัติของศาสนาเดิมอยู่ (Silence, 2016) เป็นต้น จริงๆ แล้วใครอยู่ฝ่ายไหน ใครแอบเป็นไส้ศึก การสอดส่องตรวจตราทุกฝั้วของปัจเจกบุคคลที่สามารถล้วงลึกลงไปในระดับความคิดจิตใจจึงเป็นเรื่องสำคัญ ในสงครามระหว่างศาสนาโปรเตสแตนต์และคาทอลิกก็สอดส่องว่าใครเป็นใครจึงมีความสำคัญมาก การสอดส่องตรวจตราของรัฐวางรากฐานให้กับรัฐตรวจตราสอดส่องดูแลระเบียบ (well-ordered police state) (Marc Raeff, 1983)

ถึงแม้ว่าการตรวจตราสอดส่องดูแลและเบียดเบียนจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐ การดูแล การสอดส่องตัวเองในโลกก่อนยุคดิจิทัลนั้นไม่ได้มีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยว่ายังไม่มีเครื่องมือที่ทรงพลังมากพอที่จะติดตามการกระทำของบุคคลได้อย่างละเอียด การสอดส่องดูแลตัวเองเพื่อปรับปรุงตัวให้มีชีวิตที่ดีและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่จะได้ผลเป็นเลิศนั้นเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับรัฐสมัยใหม่และวิถีชีวิตทุนนิยม ด้วยเครื่องมือสอดส่องดูแลตัวเองสมัยใหม่จำนวนมากทำให้การดูแลเอาใจใส่ตัวเองเป็นรูปธรรมได้มากขึ้น ประสิทธิภาพของเทคโนโลยีทำให้อุปกรณ์สอดส่องดูแลตัวเองกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตได้อย่างง่ายดาย จากการควบคุมตัวเองผ่านนาฬิกาตั้งโต๊ะพกมาสู่นาฬิกาข้อมือมาสู่เครื่องมือดิจิทัลที่สามารถสอดส่องตรวจตราการปฏิบัติตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือดิจิทัลให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง เช่น เดินกี่ก้าว วิ่งกี่กิโล แคลลอรี่เผาผลาญไปเท่าใด นอนหลับได้กี่ชั่วโมง หลับสนิทแค่ไหน ฯลฯ ภายใต้สำนึกสุขภาพข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลส่วนตัวที่ช่วยในการปรับปรุงตัวเอง ในขณะที่เดียวกันข้อมูลเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นอภิมหาข้อมูล

ประสิทธิภาพของการสอดส่องตรวจตราที่ทุกๆ คนสามารถที่จะกระทำได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งอะไรอื่นๆ ทำให้ไม่มีใครวิตกกังวลแบบนิยาย 1984 ของ George Orwell การตรวจตราสอดส่อง (surveillance) ตัวเองโดยตัวเองและเพื่อตัวเองทำให้ไม่ต้องตกวิตกกังวลหรือหวาดกลัวกับ “Big Brothers จ้องมองคุณอยู่” อีกต่อไป ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งสภาวะประสาท (paranoid) ว่ามีใครบางคนจ้องอยู่ไม่น่าได้เกิดขึ้นจริงๆ หรือถ้าจะกล่าวอีกแบบหนึ่งก็คือความประสาทหวาดกลัวของบุคคลที่คิดไปเองว่าใครแอบถ่ายรูปเก็บข้อมูลอยู่ระหว่างการมีรวมเพศ (John E. McGrath, 2004)

ภาพที่ถูกถ่ายผ่านกล้องสารพัดแบบจากมือถือไปจนถึงกล้องวงจรปิดเป็นภาพที่ควบคุมไม่ได้ เพราะไม่ใช่ภาพที่ถ่ายด้วยตัวเอง เพราะถึงแม้ว่าจะถ่ายด้วยตัวเองแต่ถ้าเข้าไปอยู่ในอินเทอร์เน็ตแล้วก็ยากที่จะควบคุม จากภาพที่ถูกถ่ายด้วยกล้องวงจรปิดไปจนถึงเสียงที่แอบฟังกันในสื่อสังคมบนโลกอินเทอร์เน็ตทั้งหลายได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญของอภิมหาข้อมูล ภายใต้วิถีชีวิตของเมืองที่มีกล้องวงจรปิดอยู่ทุกหนแห่งการสอดส่องดูแลก็ดูเหมือนกับว่าไม่ได้มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่ง กล้องในเขตสาธารณะมีอยู่มากมาย ด้วยคุณลักษณะของการกระจายตัวไปตามที่ต่างๆ ทำให้ภาพของการสอดส่องดูแลสอดคล้องกับอุดมการณ์เรื่องการไม่มีศูนย์กลางในรูปแบบที่นิยมเรียกกันว่าการกระจายอำนาจ (decentralization) อันเป็นคำศัพท์เพื่อชักจูงโน้มน้าวและวาทะศิลป์สำคัญของเสรีนิยมใหม่

การสอดส่องดูแลด้วยเทคโนโลยีที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันจึงกลายเป็นอะไรที่เคยชินจนทำให้ไม่ดูน่ากลัว เพราะไม่ได้ทำให้รู้สึกว่าการละเมิดความเป็นส่วนตัว

(privacy) ตามจริยธรรมของเสรีนิยม ทั้งนี้ทุกอย่างกระทำด้วยตนเองด้วยการตรวจสอบตนเอง (self-auditing) ความเป็นส่วนตัวกลับเป็นอะไรนำออกมาแสดงให้คนอื่น ๆ เห็นและเปรียบเทียบได้ ทั้งนี้โลกของการเปิดตัวเองเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต (online) และไม่เชื่อมต่อ (offline) ก็แทบจะไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกๆ คนมีกลไกขนาดเล็กๆ ติดตามตัว กลไกที่ทำให้ใครต่อใครปรากฏตัวที่แม้กระทั่งเจ้าตัวเองก็อาจจะไม่รู้ตัว

โดยทั่วๆ ไปแล้วความชัดเจนในการสอดส่องจะเห็นได้จากร่างกาย เช่น อ้วนผอม ด้วยตัวเลขที่จะบอกว่าใครอ้วนใครผอมอันเป็นระบุด้วยตัวเลขผ่านดัชนีมวลร่างกาย (mass body index) ก็ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้น ดัชนีมวลร่างกาย (mass body index) อันเป็นผลิตภัณฑ์ทางความคิดทางการแพทย์ของกลางศตวรรษที่สิบเก้าที่ได้รับความนิยมในปี ค.ศ. 1972 นั้นก็เป็นตัวบ่งชี้สุขภาพ ร่างกายที่อ้วนได้กลายมาเป็นโรคของคนในครึ่งหลังของศตวรรษที่ยี่สิบเป็นต้นมาร่างกายที่ไม่อ้วนที่แสดงออกเชิงปริมาณหรือตัวเลขนั้นถูกทำให้กลายเป็นความปกติ (normalization) ความอ้วนอันเป็นดัชนีชี้วัดความชั่วร้ายของการดำเนินชีวิตปรากฏออกมาด้วยปริมาณตัวเลข ร่างกายที่ดีด้านสุขภาพและสุนทรีย์จะไม่ใช่ความอ้วนจึงไม่ได้มีความหมายของความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์แบบในสังคมโบราณอีกต่อไป ร่างกายที่อ้วนบ่งบอกถึงการขาดการตรวจสอบสอดส่องดูร่างกาย ทั้งความอ้วนและการขาดการตรวจสอบดูแลร่างกายบ่งบอกถึงการอัตตาที่ไม่สมบูรณ์ อัตตาที่พร้อมจะถูกกล่าวหาว่าไร้ซึ่งจริยธรรมในการรู้จักตัวและควบคุมตนเอง ความอ้วนแสดงสถานะของการเป็นมนุษย์ที่ไร้ซึ่งความสามารถในการควบคุมสอดส่องดูแลตัวเอง

ผู้คนที่สอดส่องดูแลตรวจตราตัวเองให้ เช่น ไม่อ้วน ฯลฯ มีความสุขที่ได้ปฏิบัติการเพื่อให้ชีวิตที่ดีขึ้น การมีชีวิตที่ดีขึ้นแสดงถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง ความสามารถที่ในการควบคุมต่อต้านสิ่งเข้ายวบยทั้งหลาย เช่น อาหารอร่อย ๆ แต่ไร้คุณค่าทางอาหาร ฯลฯ แสดงถึงการมีจริยธรรม ครั้นเมื่อรายจ่ายด้านสุขภาพมีราคาสูงขึ้นด้วยวิทยาการทางการแพทย์ก็ทำให้การประหยัดค่าใช้จ่ายทางการแพทย์เป็นคุณธรรมที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ภายใต้วิถีชีวิตแบบเสรีนิยมใหม่สุขภาพของบุคคลในฐานะปัจเจกชน (individualism) นั้นเป็นเรื่องความรับผิดชอบที่ตัวเองจะต้องมีกับตัวเองมากกว่าที่จะให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐ เสรีนิยมใหม่ผลักระบายจ่ายให้กับปัจเจกชนด้วยการหันไปซื้อประกันสุขภาพเพื่อช่วยสนับสนุนทุนนิยมประกันภัยไปในตัว การมีกลไกในการสอดส่องตรวจตราด้วยตนเองจึงกลับกลายเป็นความสุขและมีความปลอดภัย รัฐมอบความปลอดภัยผ่านเครือข่ายกล้องวงจรปิด รัฐได้ทำให้ ‘Big Brothers’ ไม่ได้น่ากลัวอีกต่อไปความหวาดวิตกต่อ ‘Big Brothers’ ผ่อนคลายลงจนกลายเป็นเรื่องราวของความบันเทิงที่ยังทำให้ทุกๆ คนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมบันเทิง โดยผู้ร่วมเองสามารถที่จะลงคะแนนให้ผู้ร่วม

รายการที่ถูกเฝ้ามองตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงผ่านกล้องให้อยู่ต่อไปหรือออกจากรายการได้ ผู้ชมทุก ๆ คนสามารถที่จะจ้องมองพฤติกรรมของผู้ร่วมรายการได้ตลอด รายการโทรทัศน์ ‘Big Brothers’ ออกอากาศครั้งแรกในประเทศเนเธอร์แลนด์ปี ค.ศ.1999 ก่อนที่จะขยายตัวไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกภายใต้สำนึกแบบฮ็อบบส์เซียน (Hobbesian) ที่มนุษย์พร้อมจะทำร้ายซึ่งกันและกันเป็นความสมเหตุสมผล (justification) ที่รัฐนิยมเข้ามาโดยตลอดเพื่อพิทักษ์ความมั่นคง (security)

สำหรับการสอดส่องตรวจตราตัวเองโดยตนเองและเพื่อตนเองเสริมสร้างการบรรลุถึงเป้าหมายของอัตตาที่ตั้งเอาไว้ กระบวนการที่ทั้งหมดเกิดและจบสิ้นลงที่อัตตาจึงเป็นระบบปิด ทุกอย่างเพียงพอในตัวเองทำให้อัตตาที่อยู่เพื่ออัตตาได้รับการตอกย้ำมากยิ่งขึ้น การบรรลุถึงเป้าหมายของตัวตนที่ตั้งเอาไว้แสดงว่าอัตตาที่เป็นอุดมคติ (ideal self) สามารถที่จะเป็นไปได้ อะไรที่คอยถูกตรวจสอบแล้วเป็นหนึ่งเดียวกันกับเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ก็สามารถที่จะแสดงให้ใครอื่นๆ เห็นข้อมูลส่วนตัวของผู้คนที่เก็บข้อมูลด้วยอุปกรณ์สอดส่องดูแลตัวไม่ได้เป็นข้อมูลส่วนตัวตั้งแต่เริ่มต้นอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในพื้นที่สาธารณะแบบสื่อเครือข่ายทางสังคม

เมื่อไม่ได้มีความเป็นส่วนตัวอยู่แล้วข้อมูลตัวเองต่อหน้าสาธารณชนก็จำเป็นที่จะต้องดูดีที่สุด รูปร่างหน้าตาและข้อมูลที่เป็นสาธารณะตราบใดก็ตามที่ดูดีก็จะเป็นอะไรที่แสดงได้ เช่น การถ่ายรูปตัวเองด้วยกล้องมือถือ ภาพถ่ายในบัตรประชาชน ก่อนจะถ่ายรูปก็ต้องจัดตัวเองให้ดูดีและหลังจากนั้นถ้ามีโอกาสจัดภาพก็ต้องตกแต่งภาพให้ดูดี ประหนึ่งตายแล้วศพก็ยังต้องดูสวยแม้ว่าจะประสบอุบัติเหตุหน้าตายับเ็นก็ตาม สุนทรียะของตัวตนที่ได้แสดงออกผ่านสื่อกลับทำให้เกิดความสุขมากกว่าที่จะเป็นความหวาดกลัว ทั้งนี้ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องหวาดกลัวอีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการประกาศว่าข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้จะไม่ถูกนำไป “ขาย” ให้กับใคร ทั้งนี้เมื่อใดที่มีการประกาศแบบนี้แสดงว่าการ “ขาย” ได้เกิดขึ้นจริง ข้อมูลของปัจเจกชนอยู่ในมือของบริษัทต่างๆ ที่ปัจเจกชนผลิตข้อมูลต่างๆ ให้กับบริษัทภายใต้นามของการดูแลตัวเอง

การสอดส่องตรวจตราดูแลตนเองในฐานะการบริหารอัตตา (self-management) เป็นรูปหนึ่งของการปกครองที่ตัวเองยอมให้มีการตรวจสอบภายในได้ ถึงแม้ว่าการบริหารอัตตาให้อยู่ภายในกรอบของ ‘Rationality’ ที่มีลักษณะที่คาดคำนวณได้ (calculated) จะมีเป้าหมายอยู่ที่การทำงานเพื่อเสริมสร้างการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เมื่อพื้นที่ของการทำงานไม่ได้อยู่ที่ทำงานแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องด้วยว่าพื้นที่ส่วนตัวก็สามารถที่จะกลายเป็นที่ทำงานได้ การเป็นผู้รับจ้างอิสระไปจนถึงการทำงานที่บ้านด้วยแนวความคิด ‘ทำงานจากบ้าน’ ‘การจ้างคนนอกทำ’ (outsource) ‘ที่ทำงานบ้าน’ (home-office) ทำให้วิถีการแบ่งที่ทำงาน

และบ้านตามวิถีกรรมพิแบบเดิมพล่ามัว ความสามารถในการบริหารตนเองแสดงถึงความสามารถในการปกครองตัวเองที่เชื่อมต่อไปถึงการปกครองตัวเองในบ้านไล่ไปจนถึงการปกครองตัวเองในที่ทำงานและสุดท้ายก็เป็นการปกครองตัวเองภายใต้การปกครองโดยรัฐ

ด้วยเครื่องมือดิจิทัลต่างๆ ก็ย่อมทำให้ผลการคาดการณ์มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตัวเลขที่แสดงออกมาบ่งบอกถึงความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง การบริหารตัวเองต้องการมีระเบียบวินัยต่อตัวเอง (self-discipline) ด้วยอุปกรณ์ติดตามพฤติกรรมของตัวเอง (self-tracking) ที่สวมใส่ไปไหนมาไหนได้ทำให้การตรวจตราสอดส่องบริหารชีวิตตนเองด้วยตัวเลขเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ธุรกิจของอุปกรณ์ติดตามพฤติกรรมของตัวเองเพื่อการตรวจตราสอดส่องชีวิตขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น เดินกี่ก้าว วิ่งไปเท่าใดภายในเวลาเท่าใด หัวใจเต้นเท่าใด แคลลอรี่เผาผลาญไปเท่าใด การนอนเป็นอย่างไร ฯลฯ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองที่เพิ่มขึ้นมากมายมหาศาลเหล่านี้ช่วยทำให้ชีวิตมีระเบียบมากขึ้น เช่น ควบคุมอาหาร ฯลฯ ชีวิตที่มีเครื่องติดตามพฤติกรรมของตัวเองทำให้ชีวิตมีความแน่นอนมากยิ่งขึ้น จากตัวเลข สุขภาพที่สามารถมีการตรวจสอบได้เป็นเป้าหมายสำคัญการสร้างอัตตาเชิงปริมาณ (quantified self)

ถึงแม้ว่าอุปกรณ์สำหรับตรวจสอบพฤติกรรมของอัตตาเชิงปริมาณจะผลิตมาจากดินแดน แอตแลนติกเหนือการสร้างมาตรฐานของอุปกรณ์และค่าเฉลี่ยนั้นถูกสถาปนาให้เป็นมาตรฐานของทุนนิยมโลก การสร้างความเป็นปกติ (normalization) ผ่านอุปกรณ์ที่มักจะอ้างอิงกับการศึกษาวิจัยจึงเป็นการสถาปนาความเป็น ‘WEIRD’ (West-Educated-Industrial-Rich-Democracy) (Joseph Heinrich, Steven J. Heine, Ara Norenzaya, 2010) ให้กับประชากรโลกผ่านอุปกรณ์ติดตามตัว ทั้งที่ประชากรของ ‘WEIRD’ เป็นแค่สิบสองเปอร์เซ็นต์ของประชากรโลก แต่สำหรับประชากรที่เป็นตัวแทนของประเทศร่ำรวยและทรงอำนาจก็ย่อมทำให้ใคร ๆ อื่นๆ ในโลกอยากจะเลียนแบบ

ตลาดเทคโนโลยีภายใต้สำนักแห่งสุขภาพทำให้อุปกรณ์ติดตามพฤติกรรมของตัวเองกลายเป็นชีวิตที่ต้องมีการสอดส่องดูแลอยู่ตลอดเวลา อุปกรณ์ติดตามพฤติกรรมของตัวเองแสดงค่าต่างๆ ออกเป็นตัวเลขทำให้สะดวกต่อความเข้าใจ การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรเพราะสะดวกในการใช้และความเข้าใจยอมทำให้สินค้าขายได้ง่าย ชีวิตของตัวเองที่ต้องติดตามตัวเองเพื่อตัวเองด้วยเทคโนโลยีสอดส่องดูแลตัวเองนั้นต้องการตัวเลข (ที่ทุกๆ คนคุ้นเคยตั้งแต่เด็ก) มากยิ่งขึ้น เพราะตัวเลขง่าย ๆ เป็นอะไรที่ใคร ๆ ก็สามารถที่จะเข้าใจได้ ความเป็นตัวเลขที่แสดง “คุณค่า” ที่ถูกทำให้เชื่อว่าปราศจากค่านิยมแสดงถึงความเป็นกลาง (neutrality) การไม่เข้าข้างใครเป็นอุดมคติสำคัญของสังคมขนาดใหญ่ที่โครงสร้างอำนาจและ

ชนชั้นสร้างความหวาดระแวงและความไม่วางใจอยู่เสมอ ๆ องค์กรขนาดใหญ่จากรัฐไปจนถึงบริษัทจึงต้องประกาศตัวว่าเป็นกลาง

การดูแลควบคุมตนเองด้วยเทคโนโลยีติดตามพฤติกรรมของตัวเองทำให้อุดมคติของการดูแลปกครองตนเองอย่างแม่นยำเป็นไปได้ อุดมคติของการดูแลตัวเองให้บรรลุถึงการเป็นมนุษย์ในอุดมคติโดยเฉพาะอย่างมีทิศทางศีลธรรมนั้นเป็นอะไรที่มนุษย์จำนวนหนึ่งปรารถนา ตั้งแต่สังคมโบราณ ด้วยเทคโนโลยีทำให้ชีวิตอุดมคติเหล่านี้ประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม ชีวิตที่ถูกปกครองโดยเครื่องมือดิจิทัลที่ตัวเองกระทำกับตัวเพื่อทำให้ตัวเองนั้นแสดงความสามารถที่จะควบคุมร่างกายของตนเองได้ ร่างกายที่ตามกรอบคิดทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคริสต์ศาสนาเป็นสิ่งชั่วร้ายจำเป็นที่จะต้องการการดูแลและควบคุม ร่างกายจึงต้องการการดูแลปกครอง สภาวะที่อัตราปกครองตัวเองในแบบจิตและร่างกายไม่ได้มีความแตกต่างหรือแยกออกจากกันทำให้สภาวะอัตโนมัติเกิดขึ้นได้ภายในตัว (autonomic) Phoebe Moore (2018) ทุกๆ พฤติกรรมจึงต้องเป็นไปแบบทันทีทันควัน สภาวะที่เครื่องดิจิทัลกลายมาเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมชีวิต เช่น การตรวจสอบการนอน ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ สภาวะที่เส้นแบ่งระหว่างวัตถุและชีวิตเลื่อนกลางในระดับชีวิตประจำวัน

ชีวิตที่กำหนดด้วยตัวเลขที่แสดงผ่านอัตราที่ตัวเลขเพิ่มขึ้นหรือลดลงคืออัตรา ‘อัตรา’ (rate) ทำให้อัตราดำรงอยู่ด้วยเชิงปริมาณหรือกลายเป็น “อัตราเชิงปริมาณ” (quantified self) อัตราที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงอัตราที่แข็งแกร่งทนทานและมีประสิทธิภาพ ภายใต้วิถีแห่งความเร็ว (speed) การเพิ่มขึ้นของอัตรายิ่งเร่งได้เร็วมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งมีคุณค่ามากขึ้นเท่านั้น อัตราที่เร่งได้เร็วและมีความคงที่ไม่ตกอันดับแสดงออกได้ด้วยร่างกายที่มีความเร็วและทนทาน กีฬาที่แสดงออกถึงอัตราเร่ง ความเร็ว ความทนทาน ของอัตราแบบเดียว ๆ หรือคน ๆ เดียวจึงเป็นดัชนีสำคัญในการทดสอบอัตรา ร่างกายที่พัฒนาไปพร้อมกับความเร็วของร่างกายและอดทนพร้อมจะรับแรงกดดันย่อมเป็นอัตราที่ทรงประสิทธิภาพในโลกของปัจเจกชนที่ดำรงตนประหนึ่งอะตอมที่แยกขาดออกจากคนอื่นๆ ทุกๆ คนที่ถูกทำให้เป็นอะตอม (atomized) ดำรงชีวิตของตัวเองใน “ลู่วิ่งของตัวเอง” โดยไม่จำเป็นที่จะต้องยุ่งเกี่ยวกับใครตราบดีก็ตามที่เป้าหมายได้ถูกกำหนดด้วยตนเองเพื่อตนเองและโดยตนเองเอาไว้แล้ว

ถึงแม้ว่าคนแต่ละคนจะพัฒนาการไปตาม “ลู่วิ่งของตัวเอง” (track) แบบที่ตนเองติดตามตัวเอง (self-tracking) ทำให้ดูราวกับว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรกับใคร แต่การเปรียบเทียบก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน การเปรียบเทียบเกิดได้ต่างๆ เมื่อผ่านตัวเลข ด้วยตัวเลขก็จะบอกได้ว่าจัดอยู่ในอันดับ (rating) ที่เท่าใด ถึงแม้ว่าการแข่งขันไม่จำเป็นที่จะต้องแข่งขันกับคนอื่น ๆ แต่การแข่งขันกับตัวเองยังคงเป็นเป้าหมายสำคัญ ตัวเอง

แข่งกับตัวตนอีกตัวหนึ่งที่อาจจะเป็นเพียงตัวตนของเมื่อวานนี้ที่ทำคะแนนได้ดีกว่าหรือเลวกว่าวันนี้ อดีตภายในอดีตจึงเป็นอะไรที่ควบคุมให้ได้ การเอาชนะอัตราที่ตนเองได้สร้างขึ้นมาจากอัตราตัวเลขใหม่ๆ ที่ทะลุหรือข้ามพ้นตัวเลขเก่าๆ ย่อมสร้างความสุขให้กับอดีตเชิงปริมาณ ตัวเปรียบเทียบจึงไม่ใช่ใครอื่นนอกจากอัตราเอง เพียงแต่อดีตเป็นอัตราของอดีต อัตราจากอดีตที่ไม่ได้มีตัวเลขที่ดีเท่ากับอัตราในปัจจุบันและอนาคต ตัวเลขเชิงปริมาณจึงบ่งบอกอัตราที่ทรงคุณค่ามากขึ้น

การเปรียบเทียบกับตัวเองในอดีตเพื่ออนาคตที่ดีกว่าและทรงประสิทธิภาพมากกว่าทำให้เกิดความวิตกกังวล เพราะจะต้องพัฒนาตัวเองเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ อนาคตจะต้องมีตัวเลขที่น่าพอใจมากกว่าปัจจุบัน การปฏิบัติตัวเองด้วยการทิ้งอดีตไว้ข้างหลังจะต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่มีความสิ้นสุด การเปรียบเทียบจะทำให้รู้ว่าจะอย่างไรเสียบุคคลก็ไม่วันดีพอประหนึ่งบาปกำเนิด (original sin) ที่ต้องการลบล้างก็ไม่มีวันที่จะหายไปไหน แต่ก็จะต้องล้างบาปไปเรื่อยๆ ความพยายามที่จะต้องปรับปรุงตัวเองจึงต้องดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะตาย คนหนุ่มเปรียบเทียบกันเอง คนแก่เปรียบเทียบกันเอง คนแก่กับคนหนุ่มเปรียบเทียบกัน แต่สิ่งสำคัญก็คือการเปรียบเทียบกับตนเองภายใต้เงื่อนไขของการพัฒนาการทางเวลาที่เป็นเส้นตรง (unilinear) ฯลฯ

การเปรียบเทียบผ่านตัวเลขเป็นจุดเริ่มต้นของการแข่งขัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ต้องชนะหรือเป็นที่หนึ่งก็ตาม แต่การเปรียบเทียบยังก่อให้เกิดคาดหวังในการปรับปรุงตัวเอง (self-improvement) ถึงแม้ว่าความอยากที่จะเก็บไว้เป็นเพียงข้อมูลส่วนตัวเท่านั้น (personal informatic) ไม่ได้คาดหวังจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนจะเป็นหนึ่งในพฤติกรรมก็ตาม การนำชีวิตเข้าสู่ความเป็นเลิศ (excellence) เป็นเป้าหมายสำคัญของการปรับปรุงตนเอง ความเป็นเลิศเกิดขึ้นได้จากการจัดการบริหารตัวเองอันเป็นกลไกของการปกครองตัวเอง (halocracy) การปกครองแบบนี้ไร้ซึ่งสายบังคับบัญชาลำดับชั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่มักจะถูกสร้างภาพให้ยิ่งใหญ่ไม่น้อยไปกว่าเหล่าบรรดาเหล่าซูเปอร์ฮีโร่ (superheroes) เพียงแต่เส้นทางของเหล่าบรรดาซูเปอร์ฮีโร่ยังคงเป็นอะไรที่พึงปรารถนามาตลอดระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ตำนานโบราณมาจนถึงผู้บริหารบริษัท ทั้งนี้การปรับปรุงตัวเองเพื่อการนำชีวิตเข้าสู่ความเป็นเลิศจะเป็นเส้นทางของการสร้างวีรบุรุษที่เหนือมนุษย์ทั้งหลาย

เป้าหมายสามารถที่จะไปถึงขั้นอัจฉริยะหรือวีรบุรุษนั้นเป็นสิ่งที่สร้างได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาองค์กรขนาดใหญ่ (bureaucracy) ไปจนถึงคนอื่นๆ เป้าหมายสูงสุดที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย การประสบความสำเร็จอย่างเป็นเลิศจึงเป็นชีวิตที่มีความหมาย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นอัจฉริยะก็ไปถึงจุดสูงสุดได้ การเปรียบเทียบเริ่มต้นได้

จากตัวเอง เปรียบตัวเลขที่บุคคลทำได้เมื่อวาน เดือนก่อน ปีก่อนหรือก่อนหน้า การเปรียบเทียบปัจจุบันกับอดีต โดยหวังว่าในอนาคตจะเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ การแข่งขันที่ไม่ได้เห็นใครอื่นๆ เป็นคู่แข่งเพราะมีแต่ตัวเองเท่านั้นที่เป็นคู่แข่ง การแข่งขันเป็นเพียงปฏิบัติการภายในของตัวเองโดยตนเองและเพื่อตนเอง การแข่งขันกับตัวเองเป็น การเสริมสร้างอัตราที่มีประสิทธิภาพให้กับตนเอง สำหรับการแข่งขันกับตัวเองที่แสดงผลด้วยตัวเลขสามารถเพิ่มไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดตราบเท่าที่ร่างกายยังสามารถเพิ่มความทนทานมากขึ้นไปเรื่อยๆ

อัตราเชิงปริมาณที่ไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินส่วนตัว (private property) ไปจนถึงไม่ต้องยึดติดกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity) แสดงคุณลักษณะของอัตราที่ยืดหยุ่นกว่าอัตราที่ตายตัว อัตราเชิงปริมาณที่กำกับด้วยตัวเลขที่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงช่วยให้การแข่งขันในระบบตลาดเสรีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกับตนเองหรือกับคนอื่นๆ เพียงแต่การแข่งขันเหล่านี้ไม่ได้แยกขาดไปจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การแข่งขันนี้เป็นไปเพื่อสร้างอัตราหรือตัวตนแบบที่เหมาะสมสำหรับการแข่งขันกันตามแนวทางอุดมการณ์เศรษฐกิจเสรีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีนิยมใหม่

การแข่งขันจะทำได้ดีก็ต่อเมื่อผู้แข่งขันรู้จักตัวเอง การรู้จักตนเองก็จำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับตนเอง เมื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับตนเองทำให้ปรับปรุงตัวเองเพื่อเป้าหมายในทางเศรษฐกิจเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น ด้วยเครื่องมือดิจิทัลที่ติดตามตัวก็สามารถที่จะส่งสัญญาณเตือนว่ากำลังทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง (Pablo Abend & Mathias Fuchs, 2016) เครื่องมือดิจิทัลติดตามตัวที่ติดอยู่ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น ข้อมือ ข้อเท้า ฯลฯ ทำให้ผู้ต้องการปรับปรุงตัวเองและแข่งขันสามารถที่จะกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนามนุษย์ก็ถูกคาดหวังให้มีความผิดพลาดให้น้อยที่สุด มนุษย์ที่จะมีใกล้เคียงกับเครื่องจักร เครื่องมือดิจิทัลทำให้มนุษย์เพิ่มขีดความเป็นมนุษย์ผู้จะพัฒนาถึงความสามารถสูงสุดออกมา

กลไกดิจิทัลที่ทำหน้าที่สอดส่องดูแลตัวเองจึงเป็นทางรอดของการพัฒนาอัตราที่ดำรงภายใต้วิถีแห่งชีวิตที่ไม่มีการจ้างงานถาวร รายได้ที่ไม่แน่นอน ฯลฯ วิถีชีวิตที่พร้อมเสมอที่จะต้องเผชิญหน้ากับความยากจน การเจ็บป่วยปราศจากผู้ดูแล และความตาย เพราะไม่มีใครเหลียวแล (precarity) (Kathleen Stewart, 2012) วิถีแห่งการเป็นอัศวินหอกเสรี (free-lance) ที่ได้ทำงานแบบเสรีเพราะไม่ต้องการที่ทำงานไปจนถึงเพื่อนร่วมงานตลอดจนพร้อมที่จะย้ายสถานที่ทำงานไปทำงานที่ไหนก็ได้ในโลกประหนึ่งชนเผ่าเร่ร่อนแห่งโลกดิจิทัล (digital nomad) นั้นทำให้เสรีภาพเป็นอะไรที่ให้ความสุขกับความไม่แน่นอนในชีวิต เสรีภาพที่ดำเนินไปพร้อมกับชีวิตที่ไร้ซึ่งสวัสดิการ (welfare) ไปจนถึงแนวทางการรัดเข็มขัด

ตัดงบประมาณของรัฐเสรีนิยมใหม่ การต่อสู้แข่งขันกันอย่างหนักหน่วงจึงเป็นวิถีชีวิตที่ต้องยอมรับไปโดยปริยาย

ร่างกายที่ทำได้ประหนึ่งเครื่องจักรและสมองที่ทรงประสิทธิภาพไม่น้อยไปกว่าปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นเป้าหมายสำคัญ (Phoebe Moore & Andrew Robinson, 2016) ประสิทธิภาพของบุคคลที่สร้างอัตราให้หนาทนประหนึ่งเครื่องจักรเท่านั้นที่จะทำให้เชื่อว่าจะไม่รู้จักปัญหาซึมเศร้า (depression) สภาวะของความสุขที่กลายมาเป็นอุดมการณ์ที่ผูกขาดหนึ่งเดียวนั้นนับได้และคำนวณได้ผ่าน ‘หน่วยวัดความสุข’ (happiness metric) ในแง่การบริหารควบคุมพนักงานยังมีแรงจูงใจในการทำงานก็ต้องทำให้มีความสุขกับการทำงาน ดัชนีวัดความสุขทางกายภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การเดินของหัวใจเป็นอย่างไร ฯลฯ ถึงกระนั้นก็ดีสารที่ส่งออกมาเสมอๆ ผ่านความคิดเรื่องการบริหารงานและบริหารชีวิตก็คือการประสบความสำเร็จไม่ได้ทำให้มีความสุขในชีวิตเสมอไป

ในขณะที่คำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกากลับเป็นคำสาปที่ต้องให้ทุกๆ ไล่ล่าหาความสุข (pursuit of happiness) การไล่ล่าหาความสุขจึงเป็นอิสรภาพแห่งความเป็นมนุษย์แบบอเมริกัน มนุษย์ที่เป็นต้นแบบให้กับทุนนิยมที่ใช้ภาษาอังกฤษหรือทุนนิยมที่พูดภาษาอังกฤษ (English Speaking-Capitalism) ความสุขภายใต้โลกพูดภาษาอังกฤษจึงดูราวกับเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ แม้ว่าจะไม่ได้รับการรับรองจากรัฐและองค์กรระหว่างประเทศก็การทำให้ความสุขเป็นสภาวะพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ก็เป็นความคิดที่ได้รับความนิยม การให้ความสุขเป็นสภาวะพื้นฐานที่ต้องมีของมนุษย์นั้นเป็นความสร้างสรรค์ที่แตกต่างไปจากการมีบาปกำเนิด (original sin) ของคริสต์ศาสนา

สำหรับความสุขในเศรษฐกิจที่ต้องการสิ่งใหม่ก็คือความคิดสร้างสรรค์ (creativity) มนุษย์ผู้ปรากฏออกมาในรูปของอัตราเชิงปริมาณที่แข็งแกร่งที่สุดในปฐพีแล้วนั้นยังต้องมีศักยภาพแห่งความคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ได้กลายมาเป็นคุณสมบัติของบุคคลของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แม้ว่าเศรษฐกิจภาคการสร้างสรรค์จะได้ค่าจ้างที่น้อยนิดก็ตาม โดยแรงขับที่ผลักดันความคิดสร้างสรรค์จึงไม่ใช่ตัวเงิน ความกล้าหาญที่จะทำอะไรที่มีความเสี่ยงแหวกแนวออกไปเพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ต้องการตัวตนที่กล้าที่จะเสี่ยงปฏิบัติการใหม่ๆ ที่พร้อมจะหยุดยั้งทำลายโครงสร้างเดิมๆ จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญ เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับผู้กล้าที่จะเริ่มต้นจึงต้องพร้อมเสมอที่จะดำเนินไปแบบเศรษฐกิจเคนตาย เศรษฐกิจที่ดำเนินไปพร้อมกับความเสี่ยงหรือแม้กระทั่งความตาย

จิตวิญญาณของอัตตาแบบผู้ประกอบการ (entrepreneurial self) ที่พร้อมจะแหวกตลาด ด้วยการดำเนินกิจการค้าแบบใหม่ๆ การบริหารงานแบบใหม่ๆ การในฐานะผู้บุกเบิกที่จะทำอะไรใหม่ๆ ก็ต้องกล้าเผชิญหน้ากับหายนะ เมื่อข้างหน้าเต็มไปด้วยภัยอันตรายต่างๆ จึงต้องเรียนรู้ที่จะลดความเสี่ยงได้ ทั้งนี้วิธีแห่งพ่อค้าและผู้ประกอบการย่อมต้องหลีกเลี่ยงความตายที่รุนแรงเสมอ อัตตาแบบผู้ประกอบการต้องการเสรีภาพแต่ก็พร้อมจะเสี่ยง อัตตาแบบผู้ประกอบการจึงต้องมีจิตวิญญาณแห่งเสรีภาพ ทั้งนี้เป้าหมายที่สำคัญของการมีอัตตาแบบผู้ประกอบการจะอยู่ที่การลดบทบาทของรัฐสวัสดิการ (Ulrich Bröckling, 2016)

สำหรับผู้ที่ใช้แรงงานที่ไร้ซึ่งสวัสดิการ (welfare) นั้นก็ต้องการที่จะดำเนินไปตามความฝันแบบ “ฉันมีความฝัน” โดยจะต้องยอมรับว่าไม่มีใครช่วยดูแลในท้ายที่สุดนอกจากตนเป็นผู้ดูแลตัวเอง ปังเจกบุคคลต้องการความกล้าหาญในการจะเป็นผู้สร้างสรรค์และริเริ่มในสิ่งใหม่ๆ บุคคลผู้บุกเบิกสิ่งใหม่ก็ต้องเชื่อมั่นในตนเองจนทำให้การกล่าวว่า ‘ทำไม่ได้’ นั้นทำไม่ได้ คติพจน์สำคัญจึงกลายเป็น “เลิกพูดคำว่า ‘ทำไม่ได้’ สักทีเถอะ” เพราะ ‘เราต้องมีความฝัน’ ‘อย่าไปเชื่อเมื่อมีใครบอกคุณว่าทำไม่ได้’ ฯลฯ

ความฝันที่ต้องทำให้เป็นจริงนั้นยังต้องแปลกใหม่ท้าทายและสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องระลึกไว้ว่าความเสี่ยงเชื่อมโยงเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ พร้อม ๆ กันวิธีทางแห่งการลงทุนคือวิธีที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง ผลลัพธ์ที่ตามมาคือละไว้ในฐานที่เข้าใจได้เองว่าเป็นความรับผิดชอบของปังเจกบุคคลมากกว่าบริษัทและอะไรอื่น ๆ ก่อนการล่มสลายของเศรษฐกิจ ‘dot.com’ ในทศวรรษที่ 1990 ผู้คนเน้นความเสี่ยง ความสร้างสรรค์และความรับผิดชอบของปังเจกบุคคล ทั้งหมดนี้เป็นวัฒนธรรมสำคัญที่ทำให้ผู้คนก่อนหน้าการล่มสลายคิดว่าการตัดสินใจของตนเองเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง แม้ว่าหลังการล่มสลายที่ผู้คนที่เกะหลังเหตุการณ์จะมองว่าเป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้เรื่อง Gina Neff, *Venture Labor: Work and the Burden Risk in Innovative Industries*, (Cambridge: MIT Press, 2012) ผลที่ตามนอกจากความเสี่ยงทางเศรษฐกิจแล้วยังเสี่ยงที่จะ ‘ซึมเศร้า หดหู่ และฆ่าตัวตาย’ แต่ไม่ต้องห่วงเพราะ ‘ท่านได้วางแผนอนาคตด้วยการซื้อประกันสุขภาพไว้กับบริษัทประกันไว้แล้ว’ หรือ ‘เรามี Life Coach’ ระดับโลกคอยให้คำแนะนำ’ ด้วยราคาระดับโลก

ประโยคที่กระตุ้นเราให้อัตตาเชิงปริมาณที่ยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ เช่น “ความเชื่อของคุณคือพลังที่จะกำหนดเส้นทางที่คุณเดินออกไปผจญภัยในโลกกว้างที่ไม่ต้องการการปิดกั้นด้วยคำว่าทำไม่ได้” คือมนต์ตราที่เป็นคาถาสาคัญ คุณค่าของมนุษย์เชิงปริมาณของโลกดิจิทัลจะมีค่าก็ต่อเมื่อเริ่มต้องกล่าวว่า “ทำได้” และ “เราทำได้” ฯลฯ คำกล่าวที่ดูราวกับคาถาจำเป็นที่จะต้องถูกท่องย้ำอยู่เสมอๆ ทั้งนี้ผู้ต้องการการกระตุ้นเรา

อยู่ตลอดเวลา มนต์ตราและคาถาประจำตัวเหล่านี้ตอกย้ำแรงปรารถนาแบบที่ไม่มีอะไรจะมา
ต้านทานได้ไม่ว่าจะต้องทนทุกข์ทรมาน (passion) สักแค่ไหน

ในสังคมแห่งการประเมิน (evaluation society) ในทุก ๆ อนุของสังคมต้องมีการ
ประเมิน ทุกคนจะถูกประเมินอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้นเราให้เกิดสำนึก
“เราทำได้เสมอ” “เราจะมีหรือได้รับคะแนนเสมอ” ทุกๆ คนจะเป็นผู้ประเมิน พร้อมๆ กัน
นั้นทุกๆ คนก็จะถูกประเมิน ทั้งผู้ประเมินและถูกประเมินก็จะเป็นผู้ให้ข้อมูลและร่วมกันส่ง
(share) ข้อมูลเพื่อเสริมสร้างข้อมูลและกลายมาเป็นอภิมหาข้อมูล ผู้คนจำนวนมากที่ใช้
อุปกรณ์ติดตัวไปจนถึง การใช้บริการต่าง ๆ ผ่านบรรษัทยักษ์ใหญ่ไปจนถึงบริษัทเล็กใน
โลกอินเทอร์เน็ตที่ให้ข้อมูลได้ทำให้อภิมหาข้อมูลเหล่านี้กลายมาเป็นสินค้าที่มีมูลค่ามหาศาล

อภิมหาข้อมูลของการปฏิบัติตัวต่อตัวเองของปัจเจกบุคคลเหล่านี้ถูกนำไปใช้โดยไม่
บริบท (decontextualized) ไม่มีเงื่อนไขทางดินแดน (deterritorialized) โดยข้อมูลเหล่านี้
ถูกนำไปขายให้กับรัฐและผู้ที่ต้องการ การขายที่รู้จักกันในนามการเผยแพร่ข้อมูล ภายใต้วิธี
ทุนนิยมดิจิทัล (digital capitalism) ข้อมูลกลายมาสินค้าและเป็นทุนที่ไหลเวียนไปตามที่ต่าง
ๆ ในโลกตราบได้ก็ตามที่มีอุปสงค์ (demand) ไม่ว่าจะเป็นอุปสงค์ของภาครัฐหรือภาคเอกชน
อุปสงค์ต่ออภิมหาข้อมูลทำให้ข้อมูลกลายเป็นแหล่งสำคัญของการสร้างรายได้ (New York:
Profile Books, 2019) ประโยชน์นี้ให้กับรัฐและระบบทุนนิยมดิจิทัลเกิดขึ้นได้เสมอ

ข้อมูลตัวเลขที่เป็นอภิมหาข้อมูลไม่ได้เป็นวิถีปฏิบัติของรัฐประชาชาติแต่เพียงอย่าง
เดียวอีกต่อไป ใครๆ ก็สามารถที่จะดักตวงผลประโยชน์ที่ออกเงยจากตัวเลขได้ด้วยกันทั้งสิ้น
อย่างไรก็ดีบรรษัทขนาดยักษ์ของโลกดิจิทัลก็ย่อมมีโอกาสมากกว่าใครอื่น ๆ เส้นทางของการ
เป็นตัวเลขของมนุษย์ที่มีเบอร์ตามกลไกรัฐได้ทวีกำลังของตัวเลขเพิ่มมากยิ่งขึ้นเมื่อมนุษย์ผลิต
ตัวเลขเกี่ยวกับตัวเพื่อการควบคุมตัวเองในชีวิตประจำวัน มนุษย์ทุก ๆ คนเป็นมนุษย์ตัวเลขที่
มูลค่าเชิงพาณิชย์ ภายใต้การปกครองและการค้ามนุษย์จึงมีเบอร์ที่แสดงตัวเลขของตัวเองที่ยัง
ต้องแสดงให้คนอื่น ๆ เห็นด้วย ตัวเลขที่แสดงอัตตา อัตตาที่เป็นข้อมูลในโลกดิจิทัลที่กำหนด
โดยบรรษัทต่างๆ เช่น มนุษย์กูเกิ้ล (Google Man) ก็จะแตกต่างไปจากมนุษย์ไมโครซอฟท์
(Microsoft Man) ฯลฯ (John Cheney-Lippold, 2017)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ทวี แรงขำ. (2484). “ตารางชีพ” อ้างถึงใน *สถิติพยากรณ์ชีพ บางเรื่อง*, พิมพ์ช่วยในงาน
ฉาปนกิจศพ นางชีว แรงขำ ณ เมรุวัดมณฑลกุฎศรัยาราม วันที่ 28 เมษายน พ.ศ.
2484, หน้า 30

นิธิพันธ์ วิประวิทย์. (2558). “นโยบายลูกคนเดียวกับจีนใหม่—รัฐแห่งสถิติ”. โพสต์ทูเดย์.
สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/401005>

อิทธิพรพงศ์ เกษมศรี. (2508). เหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าได้ผ่านพบมาในอิทธิพรพงศ์ อนุสรณ์ พิมพ์
เป็นที่ระลึกเนื่องในงานพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานเพลิงศพ
หม่อมเจ้า อิทธิพรพงศ์ เกษมศรี ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิริน-
ทราวาส วันอาทิตย์ ที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2508 หน้า 20

ภาษาอังกฤษ

Abend, P. & Fuchs, M. (2016). Introduction the Quantified Self and Statistical
Bodies. *Digital Culture and Society*, 2(1), p. 11.

Bröckling, U. (2016). *The Entrepreneurial Self: Fabricating a New Type of
Subject*, translated by Steven Black. London: Sage.

Cheney-Lippold, J. (2017). *We Are Data Algorithms and the Making of Our
Digital Selves*. New York: New York University Press.

Council on Foreign Relations. (2015). *The Credit Rating Controversy*. Retrieved
from <https://www.cfr.org/background/credit-rating-controversy>

Curtin, I. (2018). BMI we trust: reframing the body mass index as a measure of
health. *Social Theory & Health*, 16(3), p. 257.

Desrosières, A. (1998). *The Politics of Large Numbers A History of Statistical
Reasoning* (p.23), translated by Camille Naish. Cambridge: Harvard
University Press.

----- (2002). *The Politics of Large Numbers A History of Statistical
Reasoning* (p.26), translated by Camille Naish. Cambridge: Harvard
University Press.

- Esposito, E & Stark., D. (2019). *What's Observed in a Rating? Rankings as Orientation in the Face of Uncertainty. Theory. Culture & Society*, 36(4), 4.
- (2019). *What's Observed in a Rating? Rankings as Orientation in the Face of Uncertainty. Theory. Culture & Society*, 36(4), 7-8.
- (2019). *What's Observed in a Rating? Rankings as Orientation in the Face of Uncertainty. Theory. Culture & Society*, 36(4), 12.
- (2019). *What's Observed in a Rating? Rankings as Orientation in the Face of Uncertainty. Theory. Culture & Society*, 36(4), 17-18.
- Everett, C. (2017). *Numbers and the Making of Us: Counting and the Course of Human Cultures*. Cambridge: Harvard University Press.
- Foucault, M. (1986). *The Care of the Self: The History of Sexuality Vol. 3*. New York: Pantheon Books.
- Giddens, A. (1990). *The Consequence of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Hacking, I. (1990). *The Tame of Chance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hadot, P. (2006). *The Veil of Isis: An Essay on the History of the Idea of Nature*, translated by Michael Chase. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Heinrich, J., Heine, S. J. & Norenzayan, A. (2010). The weirdest people in the world?. *Behavioral and Brain Sciences*, 33(2-3), pp. 61-83.
- Jeacle, I. & Carter, C. (2011). TripAdvisor we trust: Rankings, calculative regimes and abstract systems. *Accounting, Organizations and Society*, 36(4), 303.
- Lupton, D.(2016). *The Quantified Self: A Sociology of Self-Tracking Cultures*. Cambridge: Polity Press.
- Mahdawi, A. (2016). Are you ready for a future where we're all reviewed like Uber drivers. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/technology/commentisfree/2016/mar/15/rating-culture-score-personal-privacy-uber-sharing-economy>

- Mau, S. (2019). *The Metric Society On the Quantification of the Social*, translated by Sharon Howe. New York: Polity Press.
- McGrath, J. E. (2004). *Loving Big Brother Performance, Privacy and Surveillance Space*. London: Routledge.
- Moore, P. & Robinson, A. (2016). The quantified self: What counts in the neoliberal workplace. *New Media & Society*, 18(1), 2775.
- Moore, P. (2018). *The Quantified Self in Precarity Work, Technology and What Counts*. London: Routledge.
- Muller, J. Z. (2018). *The Tyranny of Metrics*. Princeton: Princeton University Press.
- Neff, G. & Labor, V. (2012). *Work and the Burden Risk in Innovative Industries*. Cambridge: MIT Press.
- New York: Profile Books. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism The Fight for a Human Future in the Age of Frontier of Power*. New York: Profile Books.
- Porter, T. M. (1995). *Trust in Number The Pursuit of Objectivity in Science and Public Life*. Princeton: Princeton University Press
- (1986). *The Rise of Statistical Thinking 1820-1900*. Princeton: Princeton University Press.
- (2020). *The Rise of Statistical Thinking 1820-1900*. Princeton: Princeton University Press.
- Raeff, M. (1983). *The Well-Ordered Police State: Social and Institutional Change through Law in the Germanies and Russia, 1600-1800*. New Haven: Yale University Press.
- Scheinert, C. (2016). *The case for a European public credit rating agency*. Retrieved from [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)589865](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)589865)
- Shore, D. & Wright, S. (2000). Coercive accountability The rise of audit culture in higher education, in *Audit Cultures Anthropological studies in audit, ethics, and the academy* (pp. 60-61.). London: Routledge.
- Stewart, K. (2012). Precarity's Forms. *Cultural Anthropology*. 27(3), 518-525.

- Strathern, M. (2000). New Accountabilities Anthropological studies in audit, ethics, and the academy, in *Audit Cultures Anthropological studies in audit, ethics, and the academy*. London: Routledge.
- Tversky, B. (2019). *Mind in Motion How Action Shapes Thought*. New York: Basic Books.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism The Fight for a Human Future in the Age of Frontier of Power*. New York: Profile Books.